

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Νεοελληνική Γλώσσα

Γ' Λυκείου

Τίτλος:

«Διερεύνηση των εννοιών βία, ρατσισμός, στερεότυπα, πρόσφυγας, μετανάστης»

Συγγραφή: ΑΛΕΞΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ (ΓΙΟΥΛΗ)

Εφαρμογή: ΑΛΕΞΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ (ΓΙΟΥΛΗ)

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2012

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας γλώσσας δευτεροβάθμιας: Δημήτρης Κουτσογιάννης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Διερεύνηση των εννοιών βία, ρατσισμός, στερεότυπα, πρόσφυγας, μετανάστης

Εφαρμογή σεναρίου

Γεωργία (Γιούλη) Αλεξίου

Δημιουργία σεναρίου

Γεωργία (Γιούλη) Αλεξίου

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Γλώσσα

Τάξη

Β΄ Λυκείου | Γ΄ Λυκείου

Σχολική μονάδα

1^ο Γενικό Λύκειο Συκεών Θεσσαλονίκης

Χρονολογία

Από 06-11-2012 έως 27-11-2012

Διδακτική/θεματική ενότητα

Β΄ Λυκείου: 2^η ενότητα: «Βιογραφικά είδη». *Θέματα για συζήτηση και έκφραση-έκθεση* (σχετικά με τον χαρακτηρισμό ατόμου, τις στερεότυπες αντιλήψεις, το φυλετικό και κοινωνικό ρατσισμό), σσ. 119-126.

Γ΄ Λυκείου: «Πειθώ. Το δίκαιο της πυγμής», σσ. 30-31, «Ανθρώπινα δικαιώματα», σσ. 39-40, «Η πειθώ στον πολιτικό λόγο» [Η ρατσιστική θεωρία], σσ. 78-79.

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

I. Φιλολογικής ζώνης

Νεοελληνική γλώσσα

II. Άλλα γνωστικά αντικείμενα

Θεατρολογία

Χρονική διάρκεια

Ενώ η πρόβλεψη διάρκειας σεναρίου ήταν 10 διδακτικές ώρες, τελικά απαιτήθηκαν 11 διδακτικές ώρες.

Χώρος

I. Φυσικός χώρος

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας εξοπλισμένη με Η/Υ και βιντεο-προβολέα, εργαστήριο πληροφορικής, αίθουσα πολλαπλών χρήσεων. Επιπλέον χρησιμοποιήθηκαν ο διάδρομος και μία αίθουσα του υπογείου του σχολείου.

II. Εικονικός χώρος

Wiki

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Σύμφωνα με τον σχεδιασμό του σεναρίου: Επειδή το σενάριο προτείνεται για εφαρμογή στη Γ΄ Λυκείου, είναι περιορισμένες οι δυνατότητες επέκτασης όσον αφορά τη χρονική διάρκεια αλλά και την ευρύτερη αξιοποίηση των ΤΠΕ, εφόσον, όπως όλοι γνωρίζουμε, η διδασκαλία του μαθήματος είναι σε μεγάλο βαθμό υποταγμένη στις απαιτήσεις των Πανελληνίων Εξετάσεων. Παρά, ωστόσο, τα ασφυκτικά πλαίσια που οι εξετάσεις αυτές καθορίζουν, παρέχεται αρκετές φορές στους διδάσκοντες η δυνατότητα απόδρασης και εφαρμογής άλλων προτύπων διδασκαλίας με τη σύμφωνη γνώμη των μαθητών τους, που κατανοούν ότι τέτοιου είδους προσεγγίσεις όχι μόνο δεν είναι εις βάρος της προετοιμασίας τους για τις Πανελλαδικές Εξετάσεις, αλλά, αντίθετα, μπορούν να αποβούν ωφέλιμες σε αυτήν

την κατεύθυνση. Ως προϋποθέσεις επομένως για την εφαρμογή του θεωρώ τον απόλυτο έλεγχο του διδάσκοντα όσον αφορά τον χρόνο εντός του οποίου μπορεί να καλυφθεί η διδακτέα ύλη και τη σύμφωνη γνώμη των μαθητών του, ώστε να διασφαλιστεί η ενεργός συμμετοχή τους.

Προαπαιτείται επίσης από τον διδάσκοντα η όλη προεργασία που αφορά τη λειτουργία ενός περιβάλλοντος Wiki και η επαφή του ή η προθυμία του να εφαρμόσει/ενσωματώσει θεατρικές τεχνικές στη διδακτική του πρακτική.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Πρόκειται για εφαρμογή του σεναρίου: Γεωργία (Γιούλη) Αλεξίου, Διερεύνηση των εννοιών 'βία', 'ρατσισμός', 'στερεότυπα', 'πρόσφυγας', 'μετανάστης': *Νεοελληνική Γλώσσα Γ' Λυκείου*, 2012.

Το σενάριο αντλεί

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σύμφωνα με τον σχεδιασμό του σεναρίου:

1^η & 2^η διδακτική ώρα

Βιωματικό εργαστήριο για την προσέγγιση του όρου ρατσισμός. Αφόρμηση αποτελεί power point μέσω του οποίου ο διδάσκων καλεί τους μαθητές να διαλεχθούν με τις εικόνες που περιλαμβάνει. Στη συνέχεια, μέσα από θεατρικές τεχνικές κλιμακωτά οι μαθητές παράγουν και παρουσιάζουν θεατρικό λόγο εντός διαφορετικών επικοινωνιακών πλαισίων.

Στο σημείο αυτό χρειάστηκε να διαθέσω μία επιπλέον διδακτική ώρα

3^η & 4^η διδακτική ώρα

Κατανοώντας τον ρόλο του επικοινωνιακού πλαισίου, καλούνται να αναζητήσουν σχετικές πληροφορίες και να συγράψουν διάφορα κειμενικά είδη με αφορμή το κείμενο «Το δίκαιο της πυγμής» του Ε. Παπανούτσου (σχολ. βιβλίο σελ.30-31) και να τα μοιραστούν μεταξύ τους με τη μέθοδο Jigsaw.

(5^η και 6^η διδακτική ώρα)

Οι μαθητές με αφορμή το κείμενο «Η ρατσιστική θεωρία» του σχολικού βιβλίου (σσ. 78-79) ασκούν κριτική σε απόψεις και ανασκευάζουν επιχειρήματα.

(7^η και 8^η διδακτική ώρα)

Έπειτα, προχωρούν στη διερεύνηση και την παραγωγή ορισμών των εννοιών βία, στερεότυπα, ρατσισμός, μετανάστης, πρόσφυγας, που θα εμπλουτίσουν το «δικό τους λεξικό» σε περιβάλλον Wiki.

9^η & 10^η διδακτική ώρα

Οι εργασίες παρουσιάζονται και συζητούνται στην τάξη, προτείνονται και υλοποιούνται οι βελτιώσεις και ακολουθεί αξιολόγηση.

Μεθοδολογικό πλαίσιο:

Μέθοδοι διδασκαλίας

Σύμφωνα με τον σχεδιασμό του σεναρίου:

1. Βιωματικό εργαστήριο: Οι μαθητές συγκροτούν ομάδες και εργάζονται αντλώντας από και συνθέτοντας δικά τους βιώματα. Προσεγγίζουν και παρουσιάζουν πτυχές του φαινομένου ρατσισμού επιλέγοντας και καθορίζοντας το «επικοινωνιακό πλαίσιο» της παρουσίασης.
2. Μέθοδος Jigsaw: Οι μαθητές οργανώνονται σε ομάδες με εξειδικευμένο ρόλο η καθεμιά έχοντας ως στόχο να γίνουν «ειδικοί» για συγκεκριμένη παράμετρο του

θέματος. Έτσι, οι μαθητές της πρώτης ομάδας θα ασχοληθούν με τα χαρακτηριστικά της επιστολής σε φιλικό πρόσωπο, της δεύτερης ομάδας με τα χαρακτηριστικά της ανοιχτής επιστολής στον τύπο, της τρίτης ομάδας με τα χαρακτηριστικά της ημερολογιακής σελίδας, της τέταρτης ομάδας με τα χαρακτηριστικά της ομιλίας, της πέμπτης ομάδας με τα χαρακτηριστικά του άρθρου. Οι ομάδες αυτές των «ειδικών», αφού αναζητήσουν στο διαδίκτυο τα κειμενικά χαρακτηριστικά που τους ενδιαφέρουν, καλούνται να γράψουν την εισαγωγική παράγραφο του κειμένου με το οποίο ασχολείται η ομάδα τους με θέμα: «αν είναι αναγκαίο να επιλέξουμε ανάμεσα στο να αδικήσουμε ή να αδικηθούμε, η φυσική μας τάση είναι να προτιμήσουμε το πρώτο, αλλά επιλέγοντας το δεύτερο τιμούμε την ανθρωπιά μας». Με τη μέθοδο αυτή ενεργοποιούνται όλοι οι μαθητές, αφού μπαίνοντας στον ρόλο του «ειδικού» καλούνται να μεταδώσουν στους άλλους ό,τι κατέκτησαν στο πλαίσιο της ομάδας.

3. Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία: Οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες μαθαίνοντας να συνεργάζονται για την επίτευξη κοινού στόχου και ανακαλύπτοντας και προβάλλοντας ο καθένας τα ταλέντα και τις δεξιότητές του. Μαθαίνουν να εμπιστεύονται τον άλλον (ακόμα και τον «αδύνατο» συμμαθητή τους) ανακαλύπτοντας «ταλέντα» στο πρόσωπό του, αλλά και τον εαυτό τους, αποκτώντας αυτοεκτίμηση.

4. Χρήση των ΤΠΕ: Από τη στιγμή που ένας από τους πιο σημαντικούς στόχους του γλωσσικού μαθήματος είναι να «εξοικειώσει τα παιδιά με κοινωνικές γλώσσες, επίπεδα ύφους και κειμενικά είδη, τα οποία είναι απαραίτητα για την καλύτερη λειτουργία τους ως πολιτών» (Κουτσογιάννης 2012, 29), οι νέες τεχνολογίες, προσφέροντας αυθεντικά περιβάλλοντα λόγου, επικοινωνίας και μάθησης, δίνουν τη δυνατότητα στους μαθητές να αντλήσουν πληροφορίες, να σταθούν κριτικά απέναντί τους, να επικοινωνήσουν και να κατασκευάσουν δικά τους εργαλεία χρήσιμα για τη δουλειά τους και την προετοιμασία τους για τις Πανελλήνιες εξετάσεις.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Σύμφωνα με τον σχεδιασμό του σεναρίου:

Η διδακτική πορεία ξεκινά αντλώντας από βιώματα των μαθητών σχετικά με το φαινόμενο του ρατσισμού, αξιοποιώντας και συνθέτοντας τις προσλαμβάνουσες παραστάσεις των μαθητών (κονστрукτιβισμός). Αποστασιοποιείται όμως από τα γεγονότα αυτά καθεαυτά, εφόσον οι μαθητές εργαζόμενοι σε ομάδες καλούνται να τα αποδομήσουν και να φέρουν στην επιφάνεια τις βασικές έννοιες που τα καθορίζουν. Με βάση αυτές τις έννοιες, οι μαθητές συνθέτουν και παρουσιάζουν σύντομα «θεατρικά έργα» σε διαφορετικά θεατρικά «επικοινωνιακά» πλαίσια (1^η και 2^η διδακτική ώρα). Κατανοώντας έτσι τον ρόλο του επικοινωνιακού πλαισίου, καλούνται να αναζητήσουν σχετικές πληροφορίες και να συγγράψουν ενδεικτικά αποσπάσματα από διάφορα κειμενικά είδη με αφορμή το κείμενο «Το δίκαιο της πυγμής» του Ε. Παπανούτσου (σχολ. βιβλίο σελ.30-31) και να τα κοινοποιήσουν στην τάξη με τη μέθοδο Jigsaw (3^η και 4^η διδακτική ώρα). Στη συνέχεια, οι μαθητές με αφορμή το κείμενο «Η ρατσιστική θεωρία» του σχολικού βιβλίου (σελ. 78-79) ασκούν κριτική σε απόψεις και ανασκευάζουν επιχειρήματα (5^η και 6^η διδακτική ώρα), για να προχωρήσουν στη διερεύνηση και την παραγωγή ορισμών των εννοιών βία, στερεότυπα, ρατσισμός, μετανάστης, πρόσφυγας, που θα εμπλουτίσουν το «δικό τους λεξικό» σε περιβάλλον Wiki (7^η και 8^η διδακτική ώρα). Αξιοποιώντας το σενάριο τις νέες τεχνολογίες με στοιχεία και από τους τρεις κύκλους (και ως εποπτικά μέσα και ως μέσα πρακτικής γραμματισμού αλλά και επιχειρώντας να υποψιάσει τους μαθητές να στέκονται κριτικά απέναντι στα κείμενα που κατακλύζουν τον σύγχρονο αναγνώστη), προσπαθεί να συμβάλει στη διαμόρφωση των ταυτοτήτων των μαθητών αξιοποιώντας στοιχεία που άπτονται και των τεσσάρων κορυφών του ρόμβου. Μέσω δηλαδή διδακτικών πρακτικών όπως η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και με τη χρήση γραμματισμών (γλωσσικός, οπτικός, πολυτροπικός), επιχειρεί να εστιάσει στις

γνώσεις για τη γλώσσα που όμως εντάσσονται στο πλαίσιο του κριτικού γραμματισμού φωτίζοντας τις κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις των κειμένων, οδηγώντας τους μαθητές έτσι στις γνώσεις για τον κόσμο και στη δημιουργία αντίστοιχων στάσεων.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Σύμφωνα με τον σχεδιασμό του σεναρίου:

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Είναι σημαντικό οι μαθητές να συνειδητοποιήσουν ότι τα διάφορα κειμενικά είδη αποτελούν μέρος της σύγχρονης ψηφιακής και μη ψηφιακής πραγματικότητας και ότι είναι πολύ εύκολο να μάθουμε να τα χειριζόμαστε σωστά, εφόσον ως άτομα κοινωνικά ενεργά μπορούμε πολύ εύκολα να εντοπίσουμε τα χαρακτηριστικά και τις συμβάσεις οι οποίες τα διέπουν. Το ίδιο ισχύει για το περιεχόμενο εννοιών όπως βία, στερεότυπα, ρατσισμός, μετανάστης, πρόσφυγας, το οποίο καλούνται να διερευνήσουν και αντλώντας από δικά τους βιώματα αλλά και προσλαμβάνοντας πληροφορίες από κείμενα. Στην αφαιρετική διαδικασία όμως σύνθεσης ορισμών καλούνται να σταθούν κριτικά απέναντι στις όποιες πληροφορίες χρησιμοποιούν, ανακαλύπτοντας (ή και διαμορφώνοντας) παράλληλα τις δικές τους στάσεις σε τέτοια ευαίσθητα θέματα, ψηλαφώντας την κοινωνική τους ταυτότητα. Στη διαδικασία αυτή οι νέες τεχνολογίες αποτελούν μέσο διαμόρφωσης της ταυτότητας των νέων παρέχοντας αυθεντικά περιβάλλοντα επικοινωνίας, μέσα στα και από τα οποία οι μαθητές δημιουργούν και εκθέτουν δικά τους κείμενα. Παράλληλα, έρχονται σε επαφή με ηλεκτρονικά λεξικά και σώματα κειμένων και αντιλαμβάνονται τη σημασία τους στη γλωσσική διδασκαλία και μάθηση.

Στόχος αυτού του διδακτικού σεναρίου είναι να αποκτήσουν οι μαθητές γνώσεις για τον κόσμο και να διαμορφώσουν αξίες και στάσεις μέσα από τη

διερεύνηση της σημασίας των εννοιών 'βία', 'ρατσισμός', 'στερεότυπα', 'μετανάστης', 'πρόσφυγας':

- Μελετώντας και συζητώντας τα σχετικά κείμενα στο πλαίσιο των ομάδων ή αντλώντας από βιώματα, επιχειρείται να ανακύψει βαθύτερος προβληματισμός σχετικά με τα τόσο ευαίσθητα αυτά θέματα. Αναμένεται επίσης να ξεκαθαρίσουν οι μαθητές τη διαφορά ανάμεσα στη σημασία των λέξεων πρόσφυγας και μετανάστης.
- Μέσα από τη διδασκαλία στόχος είναι να εθιστούν οι μαθητές και στην προσπάθεια να υιοθετούν κριτική στάση απέναντι στα κείμενα με τα οποία έρχονται σε επαφή, να προσπαθούν να διακρίνουν τι κρύβεται πίσω από αυτά και να αποκτούν σιγά σιγά τον κατάλληλο εξοπλισμό ώστε να επιχειρούν να επεξεργάζονται κριτικά την πληροφορία.
- Τα παραγόμενα κείμενα ενέχουν γνώσεις για τον κόσμο αλλά και αποτυπώνουν στάσεις των συντακτών τους, όσο κι αν προσπαθήσουν «ουδέτερα» και «αποστασιοποιημένα» να αποδώσουν τους ορισμούς. Εξάλλου, και η ουδετερότητα και η αποστασιοποίηση είναι στάσεις.

Γνώσεις για τη γλώσσα

- Η παραγωγή παραγράφων στοιχίζεται στην απόκτηση γνώσεων για τη γλώσσα, αφού αποτελεί τη βάση της παραγωγής λόγου, αλλά και από μόνη της ως άσκηση αποτελεί στοιχείο εκ των ων ουκ άνευ του εξεταστικού δοκιμίου στις Πανελλαδικές εξετάσεις.
- Η παραγωγή ορισμών και συνοδευτικών κειμένων κατάλληλων για τον εμπλουτισμό του Wiki της τάξης προϋποθέτουν την απόκτηση γνώσεων για τη γλώσσα. Επομένως, οι μαθητές κατά τη διαδικασία σύνθεσης των ορισμών ασκούνται σε αυτόν τον τομέα.
- Η εξοικείωση με διάφορα κειμενικά είδη (επιστολή σε φιλικό πρόσωπο, επιστολή στον τύπο, ομιλία, σελίδα ημερολογίου, άρθρο) και η ανάρτηση

ορισμών και συνοδευτικών κειμένων στο Wiki της τάξης που περιλαμβάνονται στις δραστηριότητες αυτού του σεναρίου σχετίζονται άμεσα και με τις «γνώσεις για τη γλώσσα».

Γραμματισμοί

Γλωσσικός – Κλασικός γραμματισμός

Οι μαθητές εξοικειώνονται με την παραγωγή διαφόρων τύπων κειμένου (σύνθεση ορισμών, επιστολή σε φιλικό πρόσωπο, επιστολή στον τύπο, ομιλία, σελίδα ημερολογίου, άρθρο).

Νέοι γραμματισμοί

Επιδιώκεται να ασκηθούν οι μαθητές:

- στη συνεργατική παραγωγή λόγου και στην παρουσίαση των απόψεων και των συμπερασμάτων τους και με την αξιοποίηση των νέων μέσων πρακτικής γραμματισμού, ειδικότερα με την αξιοποίηση περιβάλλοντος Wiki·
- να αντιμετωπίζουν την παραγωγή γραπτού λόγου ως μια δυναμική, εξελικτική διαδικασία που προκύπτει μέσα από συνεργασία και ανταλλαγή απόψεων·
- στη συνεργατική παραγωγή λόγου εκμεταλλευόμενοι τις δυνατότητες του επεξεργαστή κειμένου και τη διευκόλυνση που παρέχει η ρευστότητα του ηλεκτρονικού κειμένου·
- στην κατανόηση και παραγωγή πολυτροπικών κειμένων. Ειδικότερα, ασκούνται:
  1. στην αποκωδικοποίηση των μηνυμάτων της εικόνας (οπτικός γραμματισμός)·
  2. στην αποκωδικοποίηση των μηνυμάτων τραγουδιών (στίχοι, μουσική) και βίντεο (πολυτροπικός γραμματισμός).

Κριτικός γραμματισμός

- Υπάρχουν στοιχεία κριτικού γραμματισμού, καθώς επιχειρείται οι μαθητές να κατανοήσουν το περιεχόμενο κειμένων (πολυτροπικών και μη) και να διαμορφώσουν τις δικές τους απόψεις/στάσεις. Έτσι γυμνάζονται στο να υιοθετήσουν κριτική στάση ως αναγνώστες των διάφορων τύπων κειμένων, αλλά και στο να καθίστανται περισσότερο ικανοί να διαβάζουν τον κόσμο γύρω τους.

Διδακτικές πρακτικές

Οι διδακτικές πρακτικές συνοψίζονται στο Ε.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Σύμφωνα με τον σχεδιασμό του σεναρίου:

Αφετηρία

1. Το θέμα εμπεριέχεται στη διδακτέα ύλη.
2. Είναι απαραίτητη η αναφορά στο θέμα λόγω των ιδιαίτερων κοινωνικοπολιτικών συγκυριών που προβληματίζουν κάθε δημοκρατικά σκεπτόμενο άτομο.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το θέμα ρατσισμός βρίσκεται στην ύλη τόσο της Β΄ όσο και της Γ΄ Λυκείου. Είναι ένα θέμα που μπορεί να τεθεί και στις Πανελλαδικές εξετάσεις, όπως και το θέμα βία ή μετανάστης/πρόσφυγας ή στερεότυπες αντιλήψεις, οπότε και γι' αυτόν τον λόγο παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους μαθητές.

Επειδή όμως το σχολείο δεν έχει μοναδικό του στόχο να προετοιμάζει τους μαθητές για τις Πανελλαδικές εξετάσεις, ούτε να τους εφοδιάζει απλώς με γνώσεις, αλλά πρώτιστα να τους καλλιεργεί και να τους καθιστά ηθικά άτομα και

σκεπτόμενους ενεργούς πολίτες, η διδασκαλία αυτών των θεμάτων έχει να προσφέρει πολλά.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Η έρευνα στο διαδίκτυο προσφέρει τη δυνατότητα εύρεσης πληροφοριών, αλλά απαιτεί παράλληλα την υιοθέτηση κριτικής στάσης απέναντι σε αυτές. Τα ηλεκτρονικά λεξικά και τα σώματα κειμένων αποτελούν ουσιαστικά περιβάλλοντα διερεύνησης της σημασίας των λέξεων/εννοιών και μέσα από αυθεντικά κειμενικά είδη. Δίνουν επίσης τη δυνατότητα δημιουργίας παρουσιάσεων σε αυθεντικά πλαίσια επικοινωνίας. Επίσης, η εργασία σε περιβάλλον Wiki δίνει την ευκαιρία στους μαθητές να παράγουν λόγο, να τον αναρτούν και να τον κοινοποιούν στο πλαίσιο της σχολικής τάξης, να τον βελτιώνουν, να προσθέτουν ή να αφαιρούν και να τον έχουν ανά πάσα στιγμή πρόχειρο να τον ανασύρουν και να τον χρησιμοποιήσουν. Συμβάλλουν έτσι στη δημιουργία νέων ταυτοτήτων ικανών να αναγνωρίζουν, να αποδομούν και να ανασυνθέτουν την κοινωνική πραγματικότητα, όπως αυτή προκύπτει στο νέο περιβάλλον γνώσης.

Κείμενα

1. Ευ. Παπανούτσος, [«Το δίκαιο της πυγμής»](#), σσ. 30-31 του σχολικού βιβλίου.
2. Α. Χίτλερ, [\[Η ρατσιστική θεωρία\]](#), σελ. 78-79 του σχολικού βιβλίου.
3. Ν. Μπακόλας, 1977. [«Η Κάθοδος»](#). *Μυθολογία*. Αθήνα: Εξάντας.
4. «Στην Αμερική» από τον δίσκο *Διάφανος*, στίχοι-μουσική Θ. Παπακωνσταντίνου, ερμηνεία Σωκράτης Μάλαμας, Lyra, 2006:
<http://www.youtube.com/watch?v=a8uxqzokc0w>
5. *Βρωμοέλληνες – ΗΠΑ: “No rats, no Greeks, all American”* (απόσπασμα από ντοκιμαντέρ), Στ. Κούλογλου:
<http://www.youtube.com/watch?v=IE49kaB8wRQ>
6. [Ξένοι στην ίδια πόλη](#) (ντοκιμαντέρ) [πηγή: Εκπαιδευτική Τηλεόραση].
7. [Γελοιογραφία](#), Γ. Γερούλιας.

8. *Πορσελάνινος μονόκερως* (βίντεο):
http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=dCAs_CyopMQ
9. Το μοιραίο κρυφτό του ρατσισμού. *Ελευθεροτυπία*, 21/6/2008.
<http://www.iospress.gr/megalo2008/megalo20080621.htm>
10. Βίντεο για τα ανθρώπινα δικαιώματα: *Είμαστε όλοι ελεύθεροι και ίσοι* [πηγή: Νεολαία υπέρ των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων]:
<http://gr.youthforhumanrights.org/what-are-human-rights/videos/born-free-and-equal.html>
11. *Χωρίς πατρίδα καμιά* [πηγή: Εξάντας]:
<http://www.exandasdocumentaries.com/gr/documentaries/chronologically/2010-2011/163-without-homeland>
12. «Βία (Στημένο παιχνίδι των δειλών)», σίχοι-μουσική-ερμηνεία: Active Member:
<http://www.youtube.com/watch?v=jG3jyuGFXJ0>
13. Βίντεο της Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια <http://www.familyviolence.gov.cy>:
14. <http://www.familyviolence.gov.cy/cgi-bin/hweb?-A=551&-V=videos>
15. <http://www.youtube.com/watch?v=MLZ3ufECZkA>
16. *Ενδοσχολική βία* (Τηλεοπτικό σποτ με τον Αντώνη Κανάκη για την ενδοσχολική βία):
<http://www.youtube.com/watch?v=iVabXA-zsaE>
17. Ελ. Καζαλότι, 2011. Άνθρωποι και λύκοι... *Ελευθεροτυπία*, 25/10/2011.
<http://www.enet.gr/?i=arthra-sthles.el.home&id=320669>
18. Γ. Ιωάννου, 1992. [\[τα στρατόπεδα καραντίνας\]](#). *Το δικό μας αίμα*. Αθήνα: Κέδρος.

19. Γ. Ιωάννου, 1992. [\[στο Καράμπουρνου\]](#). *Το δικό μας αίμα*. Αθήνα: Κέδρος.
20. Ά. Παναγιωταρέα, 1994. [\[...τίτλος ανυποληψίας το «πρόσφυγας»...\]](#). *Όταν οι αστοί έγιναν πρόσφυγες*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.
21. [Η Σύμβαση του 1951 για το καθεστώς των Προσφύγων](#) [πηγή: Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες www.unhcr.org].
22. [Πρόσφυγες λέγονται](#) [πηγή: Διεθνής Αμνηστία Αυστραλίας www.amnesty.org.au]
23. «Πρόσφυγας», στίχοι-μουσική-ερμηνεία: Active Member:
<http://www.youtube.com/watch?v=A4LiVj5jaDg>
24. *Το δικαίωμα στο να αναζητάς ασφαλή τόπο να ζήσεις* (βίντεο) [πηγή: Νεολαία υπέρ των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων]:
<http://gr.youthforhumanrights.org/what-are-human-rights/videos/right-to-seek-a-safe-place-to-live.html>
25. Δ. Αγοραστός, Τα στερεότυπα και η επιρροή τους στην συμπεριφορά. *Ψυχολογείν*:
<http://psychologiein.sciblogs.net/2007/09/24/stereotypa/>
26. *Ο Θρύλος του Σκιάχτρου* (βίντεο):
http://www.youtube.com/watch?v=rYXVF52tks&feature=player_embedded
27. Δήμου, Ν. 1986 ...Ως γνωστόν. *Το Βήμα*, 2/3/1986:
http://www.ndimou.gr/articledisplay.asp?time_id=169&cat_id=16
28. Προκατάληψη & στερεότυπα [πηγή: ΕΤΤΑΔ]:
<http://gr.ettad.eu/understanding-disability/prejudice-stereotypes>
29. Man vs Woman (βίντεο):
<http://www.youtube.com/watch?v=P1ferw30pUo>
30. Απαγορευμένη διαφήμιση της Μερσεντές (βίντεο):
http://www.youtube.com/watch?v=pZS2YdspvCg&feature=player_embedded

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Το δίωρο της Έκθεσης με το τμήμα που εφαρμόζω το σενάριο γίνεται την 6^η και την 7^η διδακτική ώρα, αρκετά δύσκολο και για εμένα και για τους μαθητές μου, γιατί η κόπωση επιδρά αρνητικά και είναι αρκετά μειωμένη η χρονική διάρκεια των τελευταίων ωρών. Έτσι, γνωρίζοντας εκ των προτέρων ότι δεν θα επαρκέσει αυτό το δίωρο για την υλοποίηση του αντίστοιχου τμήματος του σεναρίου, σκέφτηκα την εναλλακτική λύση να χρησιμοποιήσω για την ολοκλήρωση κάθε φάσης και την 7^η ώρα της επόμενης μέρας, που με το τμήμα αυτό έχω το μάθημα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας.

Αρκετά συχνά, βέβαια, συμβαίνουν περιστατικά τα οποία δεν μπορεί να προβλέψει ο διδάσκων. Έτσι, ενώ σχεδιάζα το μάθημα αυτό να γίνει στην αίθουσα εκδηλώσεων του σχολείου, όπου υπάρχει πολύς χώρος και σκηνή θεάτρου, την ώρα που πήγα να στήσω τον βιντεοπροτζέκτορα πληροφορήθηκα ότι στον χώρο αυτόν θα γίνει σεμινάριο για τους φιλολόγους του Γυμνασίου. Έτσι, σκέφτηκα να κατευθυνθώ στα υπόγεια του κτιρίου, όπου υπάρχει κενός χώρος (πρώην βιβλιοθήκη του σχολείου και ένας αρκετά ευρύχωρος διάδρομος). Αυτό κόστισε σε επιπλέον χρόνο μέχρι να μεταφερθούν οι μαθητές και σε γκρίνια για το ψυχρό και αφιλόξενο του υπογείου. Σε αυτόν τον χώρο έγινε η εφαρμογή του σεναρίου το πρώτο δίωρο. Την επόμενη μέρα το μάθημα έγινε στην αίθουσα εκδηλώσεων του σχολείου.

Εικόνα 1: Ο χώρος της προβολής

Εικόνα 2: Διάδρομος δια τις δραστηριότητες

1^η & 2^η διδακτική ώρα

Είπα λίγα λόγια για τον ρατσισμό που τον συναντάμε παντού γύρω μας αλλά και μέσα μας, με παράλληλη προβολή σχετικού power point¹.

Εικόνα 3: Τίτλος προβολής

Κάλεσα τους μαθητές να μαντέψουν τις ατάκες μέσα στα συννεφάκια.

Εικόνα 4: Τι λέει; Τι σκέφτεται;

¹ Βλ. «Συνοδευτικό υλικό», αρχείο ratsismos.ppt.

Σύμφωνα με το σενάριο, το σκεπτικό ήταν: Πρόκληση του ενδιαφέροντος των μαθητών για την όλη διαδικασία μέσα από την προβολή εικόνων και τη συμμετοχή τους στο παιχνίδι του μαντέματος της ατάκας. Παράλληλα, πρόγευση της ενσυναίσθησης που επιτυγχάνεται μέσα από θεατρικές τεχνικές εφόσον οι συμμετέχοντες καλούνται να μπουν στα «παπούτσια» (στη θέση) του άλλου.

Η δραστηριότητα αυτή πήγε αρκετά καλά δεδομένου του εκνευρισμού για τη μετακίνηση σε έναν κρύο και αρκετά αφιλόξενο χώρο. Οι μαθητές έδωσαν καλές λύσεις για τις άδηλες σκέψεις των θυτών και των θυμάτων, όπως:

- Είσαι κορίτσι, δεν πρέπει να βγαίνεις έξω!
- Είσαι αγόρι (άντρας), έχεις ευθύνες!
- Γιατί με μετατρέπουν συνεχώς σε θύμα;
- Είμαι ικανός κι εγώ είμαι ανάπηρος.
- Τι σημασία έχει το χρώμα του δέρματός μου...

και αναγνώρισαν πολλές μορφές ρατσισμού.

Βέβαια, δεν έλειψαν οι «εξυπνάδες», με προσβλητικές εκφράσεις κυρίως για τον ανάπηρο και τον νεαρό που κάθεται μόνος του στην τάξη, όπως «είναι βαποράκι», «είναι πρεζόνι», «είναι ξένος». Το τελευταίο το ξεστόμισε μαθητής που επιμελώς κρύβει την ξενική καταγωγή του.

Στη συνέχεια κάλεσα τους μαθητές να σχηματίσουν κύκλο, και μετά να αρχίσουν να λένε με τη σειρά μια ατάκα από την προηγούμενη παρουσίαση που τους έκανε εντύπωση ή μια δική τους (ένα συμπέρασμα από τα προηγούμενα ή μια σκέψη που έκαναν κλπ.)

Εικόνα 5: Στην ολομέλεια με μian ατάκα

Σύμφωνα με το σενάριο, το σκεπτικό ήταν: να δοθεί η ευκαιρία στους μαθητές να ανακαλέσουν ή να συνθέσουν μια ατάκα (σκέψη, συμπέρασμα κλπ.), αυξάνοντας την επαφή και τον προβληματισμό τους για το θέμα.

Είπα κατόπιν στους μαθητές να κλείσουν τα μάτια τους και να σκεφτούν μια σχετική *πραγματική* ιστορία (που συνέβη, όχι της φαντασίας τους) που τους έκανε ιδιαίτερη εντύπωση. Έδωσα τη διευκρίνιση πως μια ιστορία έχει αρχή, μέση και τέλος.

Σύμφωνα με το σενάριο, το σκεπτικό ήταν: Ο μαθητής να ανακαλέσει μια ιστορία που ήδη γνώριζε, να στηριχτεί δηλαδή στη βιωμένη γνώση για να προχωρήσει περισσότερο και αποκτώντας καινούριες γνώσεις αλλά και βαθαινοντας και διευρύνοντας τον προβληματισμό του σχετικά με το θέμα (κονστрукτιβισμός).

Όσον αφορά την επεξήγηση που δίνει ο δάσκαλος, είναι μια καλή ευκαιρία υπενθύμισης της βασικής δομής μιας ιστορίας.

Κάλεσα τους μαθητές έτσι όπως βρίσκονται στον κύκλο να γίνουν ζευγάρια με τον διπλανό τους (ο Α και ο Β) και στη συνέχεια τους μαθητές κάθε ζεύγους, τον Α και τον Β, να αρχίσουν να διηγούνται *ταυτόχρονα* την ιστορία τους για 2'. Στόχος του

καθένα, εξήγησα, είναι να διηγηθεί την ιστορία του στο ζευγάρι του προσπαθώντας να τον ακούσει ο άλλος. Όμως ο ίδιος δεν θα πρέπει να ακούσει την ιστορία του άλλου.

Εικόνα 6: Λέω την ιστορία μου χωρίς να θέλω να ακούσω

Σε όλη αυτήν τη διαδικασία κράτησα τον ρόλο του απλού παρατηρητή που επιπλέον τηρούσε και τον χρόνο.

Σύμφωνα με το σενάριο, το σκεπτικό ήταν: Η εργασία να πάρει τη μορφή ενός ζωντανού παιχνιδιού. Μέσα από αυτήν την τεχνική οι μαθητές επαναλαμβάνουν δυνατά ή και πολύ δυνατά την ιστορία τους ασκούμενοι (κάνοντας πρόβα), χωρίς βασικά να το καταλαβαίνουν, στην αφήγηση. Επίσης, προσπαθώντας να κάνουν τον άλλον να τους ακούσει πειραματίζονται με το status τους και την απήχηση που έχει στους άλλους.

Ρώτησα τους μαθητές: Ακούσατε κάτι από την ιστορία του άλλου; (οι περισσότεροι απάντησαν ναι). Γιατί συνέβη αυτό; (αυτό συμβαίνει γιατί όταν μιλάμε σε κάποιον δεν γνωρίζουμε πώς να διαχειριζόμαστε σωστά τον χώρο, την ένταση της φωνής μας κλπ.).

Έδειξα στους μαθητές με τη βοήθεια μιας μαθήτριας εθελόντριας κάποιες τεχνικές για τη διαχείριση του χώρου, της στάσης του σώματος και της έντασης της φωνής και έδωσα εντολή επανάληψης της ίδιας διαδικασίας. Οι μαθητές

ακολούθησαν τις υποδείξεις και –με ενθουσιασμό– ανακοίνωσαν πως τώρα δεν άκουσαν ούτε λέξη από την ιστορία του ζευγαριού τους.

Έδωσα την οδηγία: Τώρα ο Α θα διηγηθεί την ιστορία του και ο Β θα θέλει να τον ακούσει (διάρκεια 2').

Εικόνα 7: Ακούω το ζευγάρι μου να διηγείται την ιστορία του

Είναι, νομίζω, από την στάση του σώματος των μαθητών φανερή η διαφορά της διάθεσης να ακούσουν τον συνομιλητή τους σε σχέση με την προηγούμενη φωτογραφία.

Μόλις ολοκληρώθηκε η παραπάνω διαδικασία έδωσα νέα οδηγία: Ο Β να κλείσει τα μάτια του και να αρχίσει να σκέφτεται και να «ενσωματώνει» την ιστορία του Α (διάρκεια 1').

Στη συνέχεια κάλεσα τον Β να διηγηθεί τη δική του ιστορία και τον Α να θέλει να τον ακούσει (διάρκεια 2').

Ζήτησα και από τον Α να κλείσει τα μάτια του, να σκεφτεί και να «ενσωματώσει» την ιστορία του Β (διάρκεια 1').

Σύμφωνα με το σενάριο, το σκεπτικό ήταν: Οι μαθητές να ασκηθούν στην αφήγηση με τρόπο που να τους ακούει ο άλλος (γλώσσα του σώματος, αξιοποίηση του χώρου, ένταση της φωνής, υιοθέτηση του κατάλληλου ύφους). Όλα αυτά τα έχουν αποκομίσει από την προηγούμενη άσκηση/παιχνίδι. Να ασκηθούν επίσης στο

να ακούν τον συνομιλητή τους και στο να αφιερώνουν χρόνο για να «ενσωματώνουν» τη δική του ιστορία/αλήθεια.

Κατόπιν ζήτησα από τους μαθητές να αλλάξουν θέση στον κύκλο και να συγκροτήσουν πενταμελείς ομάδες στις οποίες όμως δεν θα πρέπει να περιλαμβάνεται το ζευγάρι κανενός, τους είπα να πάρουν ένα τετράδιο και ένα στίλο και ζήτησα από τον κάθε μαθητή να διηγηθεί σε α' πρόσωπο (σαν να την έζησε ο ίδιος) την ιστορία που του διηγήθηκε το ζευγάρι του και στη συνέχεια ενσωμάτωσε. Ζήτησα από την ομάδα καταγράφει τις ιστορίες αδρομερώς (διάρκεια 10').

Εικόνα 8: Η ομάδα 1 συζητά και σημειώνει

Εικόνα 9: Η ομάδα 2

Σε αυτό το σημείο περιφερόμουν από ομάδα σε ομάδα απλώς παρατηρώντας τη δουλειά τους.

Σύμφωνα με το σενάριο, το σκεπτικό ήταν: Οι μαθητές να ασκηθούν στην αφήγηση μιας ξένης ιστορίας με ζωντάνια και παραστατικότητα.

Μόλις τελείωσε το δεκάλεπτο, με νέα οδηγία προέτρεψα τις ομάδες να αρχίσουν να συζητούν ποια έννοια/έννοιες προβάλλει κάθε ιστορία και να τις σημειώνουν.

Εικόνα 10: Ομάδα 3. Από τις ιστορίες στις έννοιες

Εικόνα 11: Ομάδα 4

Εικόνα 12: Ομάδα 5

Στο σημείο αυτό δυσκολεύτηκαν οι τρεις από τις πέντε ομάδες, δεν μπορούσαν δηλαδή να περάσουν από το πρώτο στο δεύτερο επίπεδο ανάγνωσης των ιστοριών (το επίπεδο του τμήματος είναι ίσως και κάτω από το μέτριο). Στο σημείο αυτό από απλός παρατηρητής της δουλειάς των ομάδων έγινα σύμβουλος και καθοδηγητής.

Το επόμενο βήμα ήταν η σύνθεση όλων αυτών των εννοιών σε μία φράση που η κάθε ομάδα θα θέσει ως «υπερστόχο» της δράσης που θα παρουσιάσει. (Με τον τρόπο αυτόν (υπερστόχο) δούλεψε με τις ομάδες του ο Στανισλάβσκι αλλά και ο Μπρεχτ).

Σύμφωνα με το σενάριο, το σκεπτικό ήταν: Οι μαθητές να αρχίσουν να αναζητούν έννοιες και αξίες πίσω από τα γεγονότα και να τις συνθέτουν στην προσπάθεια δόμησης του «υπερστόχου». Έτσι μαθαίνουν να σέβονται τις αλήθειες των άλλων. Οι ιστορίες είναι καταθέσεις ατόμων που δεν ανήκουν στην ομάδα, έχουν όμως «ενσωματωθεί» από τα μέλη της και έχουν συντεθεί οι έννοιες που τις διέπουν, αποτελώντας τον «υπερστόχο» της ομάδας.

Έδωσα 10 λεπτά στις ομάδες να αποφασίσουν και να προετοιμάσουν μια δράση που να αναδεικνύει τον «υπερστόχο». Στο σημείο αυτό και ενώ οι πρώτες ομάδες άρχισαν δειλά δειλά να κάνουν τις πρόβες, μας βρήκε το κουδούνι της λήξης και ανανεώσαμε το ραντεβού μας για την επόμενη μέρα την 7^η ώρα στην αίθουσα εκδηλώσεων του σχολείου.

3^η (εμβόλιμη) διδακτική ώρα

Την επόμενη ημέρα πριν χτυπήσει το κουδούνι για την 7^η ώρα, όλοι οι μαθητές ήταν συγκεντρωμένοι έξω από την αίθουσα εκδηλώσεων, σε ομάδες, κρατώντας σημειώσεις στα χέρια τους, ενώ κάποιοι είχαν ξεκινήσει την πρόβα για να «προλάβουν».

Εικόνα 13: Η αίθουσα εκδηλώσεων του σχολείου

Μερικοί από αυτούς είχαν βρεθεί το απόγευμα και είχαν επεξεργαστεί τα κείμενα, ενώ δεν είχα ζητήσει κάτι τέτοιο.

Κάλεσα όλες οι ομάδες να παρουσιάσουν τις δράσεις τους *συγχρόνως*.

Εικόνα 14: Η ομάδα 2 επί σκηνής

Ενώ οι δράσεις είχαν αρχίσει να εκτυλίσσονται, δέκομα χτυπώντας το τουμπελέκι μου, κάλεσα τις ομάδες να «παγώσουν» και έδωσα την οδηγία να συνεχίσουν σαν να ανεβάζουν όπερα, κατόπιν σαν να είναι ηθοποιοί στον βωβό κινηματογράφο, μετά σαν να παίζουν ταινία γουέστερν, ύστερα σαν υποκριτές σε αρχαία τραγωδία, κατόπιν σαν χορευτές στο κλασικό μπαλέτο, τέλος σαν να χορεύουν μοντέρνο χορό.

Εικόνα 15: Η ομάδα 5 σε ρόλους υποκριτών αρχαίας τραγωδίας

Εικόνα 16: Η ίδια ομάδα με τη συνθήκη του μοντέρνου χορού

Εικόνα 17: Η ομάδα 4 με τη συνθήκη της όπερας

Προσπαθώντας με κόπο να κρατήσω τα γέλια μου, περιφερόμουν από ομάδα σε ομάδα και φωτογράφιζα.

Σύμφωνα με το σενάριο, το σκεπτικό ήταν: Οι μαθητές να κάνουν «πρόβα» στο «έργο» τους, ενώ παράλληλα αντλούν από διάφορα είδη παρουσίασης. Η κάθε δράση να μπορεί να παρουσιαστεί με διάφορους τρόπους (συνθήκες). (Έτσι και η κάθε σκέψη δεν μπορεί να κατατεθεί και να αναπτυχθεί μέσα από διαφορετικά είδη λόγου;)

Μόλις ολοκληρώθηκε η προηγούμενη «πρόβα», κάλεσα κάθε ομάδα να διαλέξει τον χώρο παρουσίασης (σε ποια γωνιά της αίθουσας επιθυμεί να είναι η «σκηνή» και ποιο θα είναι το κοινό στο οποίο απευθύνεται –γονείς, γείτονες, θαμώνες μιας καφετέριας, μαθητές σχολείου κλπ.) και ζήτησα να παρουσιάσει το «έργο» της αξιοποιώντας, αν θέλει, στοιχεία από την όπερα, το γουέστερν κλπ.

Εικόνα 18: Στην παρουσίασή της η ομάδα 4 εκμεταλλεύτηκε και τη συνθήκη του μοντέρνου χορού

Εικόνα 19: Την ομάδα 5 την κέρδισε περισσότερο η όπερα

Εικόνα 20: Την τρίτη ομάδα ενέπνευσε περισσότερο η αρχαία τραγωδία

Εικόνα 21: Από τον βωβό κινηματογράφο...

Εικόνα 22: ...στον μοντέρνο χορό

Εικόνες 23, 24: Αρχαία ... τραγωδία!

Σύμφωνα με το σενάριο, το σκεπτικό ήταν: Οι μαθητές κάθε ομάδας να επιτύχουν με άλλα λόγια να καθορίζουν το επικοινωνιακό πλαίσιο (σε ποιον απευθύνονται, με ποιο είδος κειμένου κλπ.).

Είχε πολύ μεγάλο ενδιαφέρον να παρακολουθήσει κανείς πώς οι μαθητές προσάρμοζαν (εκτός από το ύφος και την κίνηση) το λεξιλόγιό τους στην εκάστοτε αλλαγή της συνθήκης. Έτσι σε κάποια σκηνή, ενώ ένας «ποδοσφαιριστής» φώναζε στον συμπαίκτη του να του πετάξει τη μπάλα, με την αλλαγή της συνθήκης σε όπερα αυτός που φώναζε «τη μπάλα... τη μπάλα...» βρέθηκε να τραγουδά «το τόπι ... το

τόπι» και αμέσως μετά στη συνθήκη της τραγωδίας να προφέρει με στόμφο «το τόπιον... το τόπιον», επί το ...αρχαιοπρεπέστερον προφανώς. Άλλος μαθητής σε ρόλο ρατσιστή που πετούσε το σκώμμα σε κάποιον «είσαι αράπης» ακούστηκε να άδει επικριτικά «είσαι ...μελανόμορφος!» Με τον ίδιο τρόπο ο φτωχός έγινε πτωχός και μετά πένης, ενώ η πλανόδια (μετανάστρια) πωλήτρια ρολογιών στη συνθήκη της αρχαίας τραγωδίας βρέθηκε στη γωνιά της να πουλάει «αγγεία», εφόσον, όπως μας εξήγησε στη συνέχεια, τότε δεν υπήρχαν ρολόγια. Η μετανάστρια παραδουλεύτρα, που η κυρία της αποκαλούσε «αλογομούρα» στη σύγχρονη συνθήκη, μετατράπηκε σε «δούλα» και η κυρία σε «ελεύθερη» στη συνθήκη της αρχαίας τραγωδίας και η προσφώνηση έγινε «ω μελαμψή μορφή ζωής».

Τα στοιχεία αυτά ήταν τόσο κωμικά που αποτυπώθηκαν στη μνήμη όλων και αποτέλεσαν στη συνέχεια τη βάση για μια γόνιμη συζήτηση σχετική με τα επικοινωνιακά πλαίσια και τα κειμενικά είδη.

Στις φωτογραφίες που προηγήθηκαν εμφανίζονται ορισμένοι μαθητές να φορούν κομμάτια από υφάσματα. Αυτό γιατί πίσω από τη σκηνή υπάρχουν δυο ντουλάπες με ρούχα, καπέλα και αντικείμενα (κάτι σαν μικρό βεστιάριο) από τον καιρό που διδάσκονταν το μάθημα της Θεατρολογίας, χρήσιμο υλικό και για τη θεατρική ομάδα του σχολείου. Χωρίς να πω τίποτε στα παιδιά τις άνοιξαν και πήραν ό,τι χρειάζονταν. Κάποιος μάλιστα δε δίστασε να βγάλει και την μπλούζα του για να φορέσει «πανιά». Κάποιοι μαθητές που εμφανίζονται να φορούν κουκούλα (κυρίως στη συνθήκη του μοντέρνου χορού), είναι γιατί μόνοι τους ή ο «σκηνοθέτης» της ομάδας τους αποφάσισε γι αυτό. Δεν έδωσα σχετική οδηγία. Είναι πραγματικά πολύ ενδιαφέρον ο τρόπος και η ευκολία που οι μαθητές προσαρμόζονται στα διάφορα πλαίσια/συνθήκες. Γιατί άραγε να μην μπορούν να το κάνουν αυτό κατά την παραγωγή λόγου στα διάφορα επικοινωνιακά πλαίσια; Τι φταίει που τα παιδιά αντί να αφεθούν, να σκεφτούν και να «αυτοσχεδιάσουν» ανάλογα με το επικοινωνιακό

πλαίσιο και το κειμενικό είδος στην παραγωγή λόγου, προσπαθούν να θυμηθούν υλικό που αποστήθισαν είτε αυτό είναι λεξιλόγιο, είτε ιδέες/σκέψεις «σε κονσέρβα»;

Ούτε έδωσα καμιά οδηγία για τις γλωσσικές επιλογές. Απλώς, ενώ όλες οι ομάδες έκαναν «πρόβα», χτύπησα δυνατά το τουμπελέκι μου, τους είπα να ακινητοποιηθούν και μετά να συνεχίσουν σαν να ανεβάζουν τραγωδία. Με κοίταξαν περίεργα και συνέχισαν. Σήκωσαν τα χέρια τους με «τραγικό τρόπο», έδωσαν επίσημο τόνο στη φωνή τους και προσπάθησαν να μιλήσουν... αρχαία. Εξ ου και «μελανόμορφος». Το ίδιο και με τα άλλα είδη/συνθήκες.

Στη συνέχεια, για να γίνει περισσότερο κατανοητή η εφαρμογή εξηγώ τι ακριβώς έκαναν οι ομάδες. Στην ουσία, σε πρώτη φάση συνέθεσαν υπερστόχους όπως «προσοχή ο ρατσισμός υπάρχει παντού» ή «ρατσισμός σημαίνει αδικία και εκμετάλλευση» και μετά έφτιαξαν μικρές ιστορίες προσπαθώντας να χωρέσουν τα διάφορα είδη ρατσισμού που υπήρχαν στις αρχικές τους ιστορίες και να τα στεγάσουν κάτω από έννοιες όπως αδικία, εκμετάλλευση κλπ., υπηρετώντας τον υπερστόχο που είχαν θέσει. Μετά «σκηνοθέτησαν» την ιστορία τους.

Παραθέτω δύο παραδείγματα:

1. *Υπερστόχος*: «Όταν ανακύπτει ένα πρόβλημα, τότε θυμόμαστε τον ρατσισμό, όσο η κατάσταση μας βολεύει δεν μιλάμε».

Ιστορία: Ένας ποδοσφαιριστής, όσο βάζει γκολ είναι θεός! Όταν όμως κάνει κάποιο λάθος, θυμόμαστε πως είναι ομοφυλόφιλος και Αφρικανός.

2. *Υπερστόχος*: Εμείς δικαιούμαστε να διαπράττουμε αδικήματα, ο μετανάστης/φτωχός ποτέ.

Ιστορία: Μια ομάδα πολιτών φέρονται ρατσιστικά σε έναν μετανάστη πωλητή CD και του φωνάζουν πως είναι παράνομο αυτό που κάνει, ενώ αμέσως μετά λένε μεταξύ τους πως οι ίδιοι τα κατεβάζουν από το διαδίκτυο σπάζοντας τους κωδικούς.

Η κάθε ομάδα παρουσίασε το έργο της και το κοινό επιχειρούσε να μαντεύσει τον «υπερστόχο». Το κοινό διατύπωσε τους πιθανούς «υπερστόχους» με βάση αυτά

που είδε και τέλος η ομάδα διάβασε από τις σημειώσεις της τον υπερστόχο που είχε θέσει.

Σύμφωνα με το σενάριο, το σκεπτικό ήταν: Το κοινό να μετατραπεί από απλό θεατή της δουλειάς των υπόλοιπων ομάδων σε μέτοχο, εφόσον μπαίνει στη διαδικασία να μαντεύσει και να διατυπώσει τον «υπερστόχο». Δεν είναι λίγες οι φορές σε παρόμοιες περιπτώσεις που το κοινό διατυπώνει σαφέστερα τον «υπερστόχο» της ομάδας ή τον πλουτίζει δίνοντάς του κι άλλες διαστάσεις. Από την άλλη μεριά συγχρόνως μπαίνει και στη θέση του αξιολογητή, σε μια ιδιόμορφη αξιολόγηση που γίνεται μέσα από παιχνίδι.

Μετά την ολοκλήρωση των παρουσιάσεων ζήτησα από κάποιους μαθητές να ανακεφαλαιώσουν. Με λίγα λόγια να απαντήσουν με ποιο φαινόμενο ασχολήθηκαν, ποιες μορφές του προσεγγίστηκαν, αν αναφέρθηκαν αίτια του ποια ήταν αυτά, αν δόθηκαν λύσεις του ποιες ήταν αυτές κλπ..

Τους εξήγησα πως ο τρόπος με τον οποίο προσεγγίζουμε ένα φαινόμενο έχει να κάνει με τα βιώματά μας και τις ταυτότητές μας. Ο τρόπος με τον οποίο κάνουμε λόγο γι' αυτό ή παρουσιάζουμε τις σκέψεις μας έχει πάντα σχέση με αυτούς στους οποίους απευθυνόμαστε και με το μέσο ή την πλατφόρμα που φιλοξενεί τα κείμενά μας. Πρόσθεσα πως κάτι ανάλογο συμβαίνει και με την παραγωγή λόγου, με το επικοινωνιακό πλαίσιο.

Σύμφωνα με το σενάριο, το σκεπτικό ήταν: Επαγωγικά οι μαθητές να ταυτίσουν το προηγούμενο παιχνίδι με τη διαδικασία διερεύνησης του φαινομένου «ρατσισμός», αλλά και να συνειδητοποιήσουν την αξία επιλογής του κατάλληλου με την περίπτωση κειμενικού είδους/επικοινωνιακού πλαισίου.

4^η & 5^η διδακτική ώρα

(στη σχολική αίθουσα όπου υπήρχαν 5 Η/Υ με σύνδεση στο διαδίκτυο, ένας για κάθε ομάδα, και βιντεοπρωτζέκτορας)

Από το διάλειμμα είχα προετοιμάσει την αίθουσα για ομαδοσυνεργατική διδασκαλία διατάσσοντας τα θρανία με τη βοήθεια κάποιων μαθητών και είχαμε μεταφέρει τους υπολογιστές, στην επιφάνεια εργασίας των οποίων είχα ήδη περάσει τα απαραίτητα αρχεία.

4^η διδακτική ώρα

Ενώ το σενάριο προέβλεπε ως πρώτο βήμα την ανάγνωση του κειμένου «Το δίκαιο της πυγμής» του Ε. Παπανούτσου, κατά τη διάρκεια της σύνδεσης με τα προηγούμενα που επιχείρησα να κάνω μια μαθήτρια με ρώτησε ποια είναι τα σημαντικότερα κειμενικά είδη πάνω στα οποία θα εξεταστούν στις Πανελλαδικές εξετάσεις. Θεώρησα τότε καλό να ανατρέψω την πορεία του μαθήματος και να αρχίσω όχι με την ανάγνωση του κειμένου αλλά με την επεξεργασία της πρώτης ερώτησης του φυλλαδίου «[Κειμενικά είδη – Φύλλο εργασίας](#)». Οι μαθητές συγκρότησαν ομάδες των 5 ατόμων (ελεύθερα, με μόνη προϋπόθεση δύο τουλάχιστον μαθητές από κάθε ομάδα να γνωρίζουν πολύ καλά τον χειρισμό του Η/Υ) και άρχισαν να εργάζονται. Τους διευκρίνισα μόνο ότι τα κείμενα που θα παραγάγουν θα πρέπει να είναι κατάλληλα για να αναρτηθούν στο Wiki της τάξης.

Εικόνα 25: Η τάξη σε ομάδες, αρχίζει να εργάζεται

Έτσι ασχολήθηκαν οι ομάδες 1 και 2 με τα χαρακτηριστικά της επιστολής σε φιλικό πρόσωπο και με τα χαρακτηριστικά της ανοιχτής επιστολής στον τύπο, αντίστοιχα,

Εικόνα 26: Πρώτη ομάδα/επιστολή

Εικόνα 27: Δεύτερη ομάδα/ανοιχτή επιστολή

οι ομάδες 3, 4 και 5 με τα χαρακτηριστικά του ημερολογίου, της ομιλίας και του άρθρου.

Εικόνα 28: Τρίτη ομάδα/ημερολόγιο	Εικόνα 29: Τέταρτη ομάδα/ομιλία
Εικόνα 30: Πέμπτη ομάδα/άρθρο	

Εγώ περιφερόμουν από ομάδα σε ομάδα παρακολουθώντας τη δουλειά και διορθώνοντας λάθη, επισημαίνοντας παραλείψεις κλπ.

Στην αρχή οι ομάδες συνεχώς ζητούσαν τη βοήθειά μου με ερωτήσεις ποιος θα κάνει τι, αν θα πρέπει να κρατούν όλοι σημειώσεις, αν την άσκηση πρέπει να την κάνουν στο Word ή στο Power Point, αν πρέπει να κάνουν τον κατάλογο σαν λίστα, να αριθμήσουν δηλαδή τα χαρακτηριστικά των κειμενικών ειδών ή όχι. Θεωρώ δικαιολογημένη αυτήν την αναστάτωση, γιατί το τμήμα αυτό ποτέ του δεν είχε εργασθεί σε ομάδες, εκτός, ίσως, από το προηγούμενο δίωρο με τις θεατρικές

τεχνικές. Έπαυα λοιπόν να πηγαينوέρχομαι δίνοντας σε κάθε ομάδα χωριστά εξηγήσεις και ανακοίνωσα σε όλους ότι είναι μεγάλα παιδιά, ότι πρέπει να βρουν μόνα τους τι είναι χρήσιμο να κάνουν τόσο για τους εαυτούς τους όσο και για την ομάδα. Τους υπενθύμισα ότι στόχος είναι τα κείμενα αυτά να ανεβούν στο Wiki της τάξης για να μπορούν να τα χρησιμοποιούν οι ίδιοι για την προετοιμασία τους. Σταμάτησαν τις ερωτήσεις και άρχισαν οι περισσότεροι να κρατούν σημειώσεις. Όλες οι ομάδες μού παρέδωσαν τις εργασίες τους σε Word γιατί, όπως είπαν, το Power Point συνοδεύει προφορική παρουσίαση. Οι πιο πολλές ομάδες προσπάθησαν να κάνουν λίστες γιατί, όπως το αιτιολόγησαν, έτσι απομνημονεύει κανείς ευκολότερα.

Στόχος μου όσον αφορά τη χρήση των ΤΠΕ ήταν ο εξής: «η χρήση των ΤΠΕ υπηρετεί την ανάγκη να εντοπίζουν οι μαθητές τις πληροφορίες που αναζητούν, να τις διαβάζουν κριτικά και να επιλέγουν τις χρήσιμες σε αυτούς ανάλογα με την περίπτωση και να τις αξιοποιούν στη δική τους εργασία». Θεωρώ ότι ήταν αρκετά επιτυχημένος, γιατί οι ομάδες κατάφεραν να καταρτίσουν λίστες μετά από αρκετές συζητήσεις (τι χρειάζεται, τι δεν χρειάζεται), με αδυναμίες φυσικά. Μία ομάδα δεν αρκέστηκε στα link του φυλλαδίου και έκανε μόνη της αναζήτηση. Βρήκε μια ανάρτηση που παρείχε ταξινομημένα τα χαρακτηριστικά του κειμενικού είδους με το οποίο ασχολιόταν αλλά με κάποιες μικρές παραλείψεις. Όταν αντέγραψαν λοιπόν τη λίστα και μου την έδειξαν, τους προέτρεψα να τη συγκρίνουν με το περιεχόμενο των διευθύνσεων που παραπέμπω και να σκεφτούν μήπως λείπει κάποιο/κάποια στοιχεία. Νομίζω πως το κέρδος τους ήταν μεγαλύτερο.

Το χτύπημα του κουδουνιού μάς βρήκε στη φάση που οι ομάδες έκαναν τις τελευταίες τροποποιήσεις στις εργασίες τους. Οι μαθητές με ρώτησαν αν πρέπει να βγουν για διάλειμμα.

Τα κείμενα των ομάδων αποθηκεύτηκαν στην επιφάνεια εργασίας των υπολογιστών.

5^η διδακτική ώρα

Με το χτύπημα του κουδουνιού σκέφτηκα να εφαρμόσω τη μέθοδο Jigsaw αμέσως για να αποφύγω τις πολλές θορυβώδεις μετακινήσεις των μαθητών.

Σύμφωνα με το σενάριο, το σκεπτικό ήταν: Η μέθοδος Jigsaw να δώσει ρόλο και βήμα σε όλους τους μαθητές, ακόμη και σε εκείνους που δεν τολμούν ή δε θέλουν να πάρουν τον λόγο. Να αναγκασθούν όλοι να μετάσχουν, κάτι που είναι πολύ ωφέλιμο για τους περισσότερο «δειλούς» μαθητές οι οποίοι ως ειδικοί σε μη ειδικούς ευκολότερα θα υπερνικήσουν τις αναστολές τους.

Είπα σε όλους να ρίξουν μια ματιά στη λίστα που κατάρτισαν με την ομάδα τους. Τους ονόμασα «ειδικούς» για το θέμα που δούλεψαν, τους προέτρεψα να πάρουν τις σημειώσεις τους και να αναδιαταχθούν σε νέες ομάδες. Έδωσα αριθμούς στα μέλη των ομάδων (από το 1 έως το 5). Κατόπιν έδωσα την οδηγία όσοι έχουν το νούμερο 1 να συγκροτήσουν μια ομάδα, όσοι το 2 άλλη, όσοι το 3 άλλη κοκ. Επειδή απουσίαζαν 2 μαθητές από τους 26 του τμήματος, μία ομάδα έμεινε χωρίς ειδικό. Τον ρόλο αυτόν ανέλαβα να τον παίξω εγώ.

Ξεκίνησαν πρώτα να ενημερώνουν οι «ειδικοί» της ομάδας 1, μετά της 2 κοκ. Εγώ ενημέρωσα ως «ειδικός» για λογαριασμό του μαθητή που απουσίαζε και στη συνέχεια περιφερόμουν παρακολουθώντας κυρίως τους πιο αδύνατους μαθητές. Έκρινα πως ανταποκρίνονταν αρκετά καλά και τους ενθάρρυνα. Όταν, όμως, ολοκληρώθηκαν οι ενημερώσεις, διέκρινα αμηχανία στην τάξη. Κάποιοι μου ζήτησαν να επαναληφθεί η διαδικασία της ενημέρωσης από κάποιους «ειδικούς» και άλλοι να λάβουν γραπτώς τις λίστες που συγκρότησαν οι ομάδες. Τους εξήγησα ότι αυτό θα γίνει μέσω Wiki και τους πρότεινα κάθε ομάδα να γράψει στον πίνακα τη δική της λίστα.

Εικόνα 31: Ο πίνακας έτοιμος να δεχθεί τα χαρακτηριστικά των κειμενικών ειδών

Εικόνα 32: Οι «ειδικοί» γράφουν στον πίνακα

Όσο έγραφαν οι «ειδικοί» έστρεψα τον βιντεοπροβολέα στον τοίχο –αφού ο πίνακας ήταν «πιασμένος»– και ξενάγησα σύντομα τους μαθητές στο Wiki, του οποίου είχε ξεκινήσει βέβαια η λειτουργία με εργασίες μαθητών του διπλανού τμήματος.

Εικόνα 33: Ξενάγηση στο Wiki (στάθηκε αδύνατον να αποφύγω την κρεμάστρα!)

Στη συνέχεια προχωρήσαμε στην ανάγνωση του κειμένου «Το δίκαιο της πυγμής» του Ε. Παπανούτσου (σελ. 30-31 του διδακτικού εγχειριδίου) και στη γλωσσική και νοηματική του εξομάλυνση.

Οι μαθητές επανήλθαν στις ομάδες των «ειδικών» και προχώρησαν στη δεύτερη άσκηση του φυλλαδίου: να γράψουν εισαγωγική παράγραφο κειμένου –το κειμενικό είδος με το οποίο ασχολήθηκε κάθε ομάδα– με θέμα «αν είναι αναγκαίο να επιλέξουμε ανάμεσα στο να αδικήσουμε ή να αδικηθούμε, η φυσική μας τάση είναι να προτιμήσουμε το πρώτο, αλλά επιλέγοντας το δεύτερο τιμούμε την ανθρωπιά μας».

Δεν πρόλαβαν να την ολοκληρώσουν. Στις περισσότερες ομάδες οι μαθητές απλώς συμφώνησαν για το ποια χαρακτηριστικά πρέπει να περιλάβουν στο κείμενό τους και με ποια μορφή όταν χτύπησε το κουδούνι της λήξης. Μόνο μία ομάδα είχε προχωρήσει αρκετά. Έδωσα την οδηγία να γίνει η εργασία ατομικά από τον κάθε μαθητή στο σπίτι του μέχρι το επόμενο μάθημα.

Η όλη διαδικασία δεν είχε ως στόχο την ανάπτυξη της αυτενέργειας και της πρωτοβουλίας των μαθητών, εφόσον οδηγούσε στοχευμένα απλώς στην αναζήτηση έτοιμων στοιχείων, τη διάκριση των ωφέλιμων από τα λιγότερο ωφέλιμα και την

καταγραφή τους. (Θα μπορούσα να οδηγήσω τους μαθητές μέσα από κείμενα στην εύρεση των χαρακτηριστικών των κειμενικών αυτών ειδών, αλλά από τη μια θα ήταν αρκετά χρονοβόρο, από την άλλη ίσως άσκοπο αφού, τουλάχιστον στο Λύκειο, έχει γίνει πάρα πολλές φορές λόγος για όλα αυτά). Είχε κυρίως στόχο την ανάπτυξη της συνεργασίας (αφού πρώτη φορά οι μαθητές θα εργάζονταν σε ομάδες) και την πρώτη τους επίσης επαφή με τους υπολογιστές και το διαδίκτυο στο μάθημα της Γλώσσας. Ως προς αυτούς τους στόχους θεωρώ ότι η προσπάθεια ήταν επιτυχής.

Όσον αφορά την εφαρμογή της μεθόδου Jigsaw, δεν μπορώ να πω ότι είμαι απόλυτα ικανοποιημένη, γιατί γέμισε αμηχανία τους μαθητές (μας τα μετέφεραν άραγε σωστά οι «ειδικοί»;) αλλά και τους «ειδικούς» (μπόρεσα να ανταποκριθώ σωστά;). Γι' αυτό η τάξη δέχτηκε με ανακούφιση την πρόταση να καταγραφούν τα χαρακτηριστικά στον πίνακα. Ίσως τη δεύτερη φορά, που θα διαπιστώσουν οι μαθητές από την ανάρτηση στο Wiki ότι ανταποκρίθηκαν σε μεγάλο βαθμό, να έχει καλύτερα αποτελέσματα.

6^η διδακτική ώρα

Οργάνωση τάξης: μετωπική

Επειδή, για λόγους ανεξάρτητους της θελήσεώς μου, δεν είχα τη δυνατότητα να διαθέσω έναν υπολογιστή για κάθε ομάδα, ούτε δυνατότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο, οργάνωσα κατά την 6^η διδακτική ώρα την τάξη μου μετωπικά, ενώ κατά την 7^η συνεργατικά-συνεταιριστικά (σε ζεύγη).

Ανάγνωση του κειμένου «Η ρατσιστική θεωρία» του Χίτλερ (σελ. 78 του σχολικού βιβλίου). Ρώτησα τους μαθητές ποιο είναι το θέμα του κειμένου και, στη συνέχεια, ζήτησα να γίνει αναδιήγηση των σημαντικότερων χωρίων από κάποιο μαθητή προκειμένου να αντιληφθώ σε ποιο ποσοστό κατανόησαν οι μαθητές το δύσκολο αυτό κείμενο. Μετά από αυτό προχώρησα στην ανά νοηματικό άξονα συζήτηση με τους μαθητές μου. Στόχοι μου ήταν:

1. Η κατανόηση του κειμένου και των επιχειρημάτων που προβάλλει ο Χίτλερ, ώστε να είναι δυνατόν στη συνέχεια οι μαθητές να προχωρήσουν στην ανασκευή των επιχειρημάτων.
2. Η αποκάλυψη της σαθρότητας των επιχειρημάτων του Χίτλερ, δεδομένου ότι στο τμήμα αυτό υπάρχουν μαθητές οι οποίοι έχουν πει πως τον θεωρούν «ηγέτη με όραμα το καλό της ανθρωπότητας».

Κατά τη διάρκεια της συζήτησης ξεκαθαρίσαμε/αποσαφηνίσαμε ορισμένα από τα επιχειρήματα του κειμένου, δεδομένου ότι δεν είναι πολύ ξεκάθαρα διατυπωμένα. Στη συνέχεια αναφερθήκαμε στη διαδικασία την οποία ακολουθούμε προκειμένου να ανασκευάσουμε ένα επιχείρημα. (Οι μαθητές γνώριζαν ήδη τη διαδικασία ανασκευής επιχειρημάτων από προηγούμενα μαθήματα: 1^ο Κεφάλαιο: Πειθώ/συλλογισμοί).

Στο σημείο αυτό χτύπησε το κουδούνι για διάλειμμα.

(Κατά τη διάρκεια του διαλείμματος πληκτρολόγησα στο word επιγραμματικά χρήσιμες οδηγίες για την ανασκευή (κατάρριψη) ενός επιχειρήματος και ορισμένα από τα επιχειρήματα του κειμένου που εντοπίσαμε με τους μαθητές την προηγούμενη διδακτική ώρα. Έτσι, με την είσοδό τους στη σχολική αίθουσα με το χτύπημα του κουδουνιού πρόβαλα το κείμενο στον πίνακα, ώστε να διευκολυνθούν στην παραπέρα δουλειά τους).

7^η διδακτική ώρα

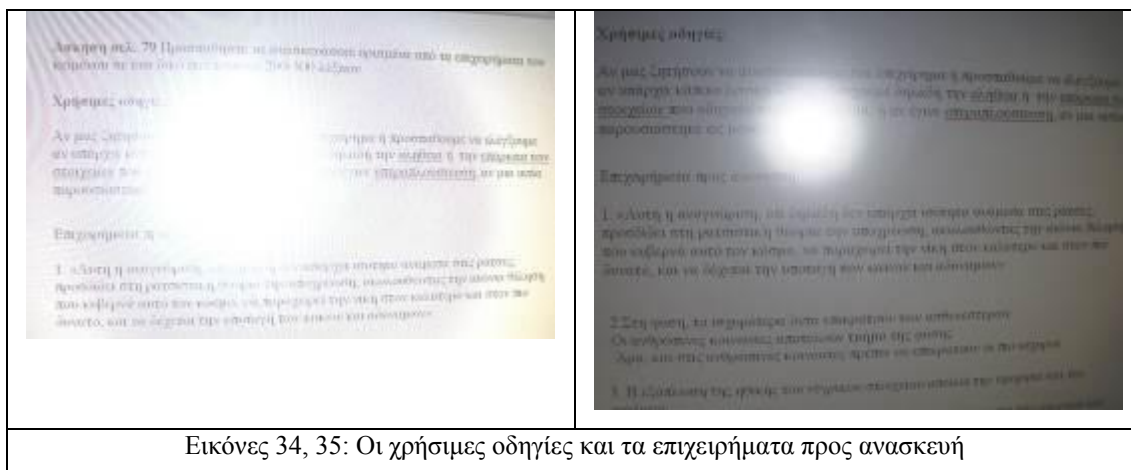
Οργάνωση τάξης: συνεταιριστική (σε ζεύγη)

Οι μαθητές διάλεξαν ένα από τα επιχειρήματα του κειμένου και συνεργαζόμενοι σε ζευγάρια εργάζονταν για να το καταρρίψουν, λαμβάνοντας υπόψη τις οδηγίες που προβάλλονταν στον πίνακα.

Σκεπτικό (σύμφωνα με το σενάριο): Οι μαθητές ασκούνται σε έναν τύπο άσκησης αρκετά απαιτητικό μάλιστα, μαθαίνοντας να αξιολογούν επιχειρήματα και

να περνάν από κριτικό έλεγχο τις απόψεις τις οποίες διαβάζουν, ακούν, προσλαμβάνουν.

Εικόνες 34, 35: Οι χρήσιμες οδηγίες και τα επιχειρήματα προς ανασκευή

Κατά τη διάρκεια αυτής της εργασίας περιερχόμουν συνεχώς, ενθαρρύνοντας τους μαθητές να εργαστούν, βοηθώντας τους να εντοπίσουν τα αδύνατα σημεία των επιχειρημάτων του κειμένου και να δομήσουν τα δικά τους επιχειρήματα.

Οι ΤΠΕ σε αυτήν τη διαδικασία εκ των πραγμάτων περιορίστηκαν σε ρόλο εποπτικό, εφόσον οι μαθητές δεν μπορούσαν να ανατρέξουν σε λεξικά ή σε κείμενα σχετικά με την ανασκευή επιχειρημάτων, όπως θα έκαναν αν ακολουθούσαμε πιστά το σενάριο.

Όταν τα ζεύγη άρχισαν να ολοκληρώνουν τη δουλειά τους, περάσαμε στην παρουσίαση της επιχειρηματολογίας τους. Ξεκινήσαμε από το πρώτο επιχείρημα και μίλησαν με τη σειρά όλα τα ζεύγη που ασχολήθηκαν με αυτό. Μετά προχωρήσαμε στο δεύτερο, μετά στο τρίτο κοκ. Ήταν αποκαλυπτικό πόσο διαφορετικά κάθε ζεύγος χειριζόταν την κατάρριψη του ίδιου επιχειρήματος. Πιστεύω πως οι μαθητές ωφελήθηκαν πολύ από αυτήν τη διαδικασία.

Λίγο πριν χτυπήσει το κουδούνι έδωσα στους μαθητές την εξής άσκηση για το σπίτι:

Να γράψεις μια παράγραφο (απόσπασμα από ομιλία που ετοιμάζεις προκειμένου να την εκφωνήσεις ως εκπρόσωπος του σχολείου σου στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου, με θέμα: Προσοχή! Ο ρατσισμός κρύβεται παντού) που να αρχίζει περίπου έτσι:

«Ρατσιστής δεν είναι μόνον αυτός που... αλλά και ο ...». Για να βοηθηθείς, αν θέλεις μπορείς να χρησιμοποιήσεις μερικές από τις ακόλουθες λέξεις: στερεότυπα, έξυπνος, όμορφος, πλούσιος, φτωχός, καπνιστής, υπέρβαρος, αλλόφυλος, αλλόδοξος, μισαλλοδοξία, φυλετικός ρατσισμός, κοινωνικός ρατσισμός, αντίστροφος ρατσισμός, άτομα με ειδικές ανάγκες, ομοϊδεάτης, μετανάστης, πρόσφυγας.

Σκεπτικό (σύμφωνα με το σενάριο): Να συνεχιστεί ο προβληματισμός του μαθητή σχετικά με το θέμα και στο σπίτι. Να προετοιμαστεί ο επόμενος χωρισμός σε ομάδες ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των μαθητών (οι λέξεις που δίδονται κατευθύνουν σε αυτό). Μπορεί, πάλι, να διατηρηθούν οι αρχικές ομάδες αν ο διδάσκων κρίνει ότι το σχήμα αυτό εξακολουθεί να δουλεύει. Να ασκηθούν οι μαθητές στη συγγραφή παραγράφων

8^η & 9^η διδακτική ώρα

(Επειδή δεν μπόρεσα να εξασφαλίσω τη χρήση του εργαστηρίου πληροφορικής, όπως προέβλεπε το σενάριο επειδή θα δινόταν η ευκαιρία να χρησιμοποιεί κάθε ομάδα δύο και τρεις Η/Υ, φρόντισα να μεταφέρω στην τάξη 5 φορητούς υπολογιστές, έναν για κάθε ομάδα, με δυνατότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο και έναν βιντεοπροβολέα. Μετέφερα στην επιφάνεια εργασίας κάθε υπολογιστή το αντίστοιχο φύλλο εργασίας για τη κάθε ομάδα ([Φύλλο εργασίας – βία](#), [Φύλλο εργασίας – στερεότυπα](#), [Φύλλο εργασίας – ρατσισμός](#), [Φύλλο εργασίας – πρόσφυγας](#), [Φύλλο εργασίας – μετανάστης](#)).

Τακτοποίησα με τη βοήθεια κάποιων μαθητών κατά τη διάρκεια του διαλείμματος τα θρανία ώστε να διευκολύνεται η εργασία σε ομάδες, και το χτύπημα

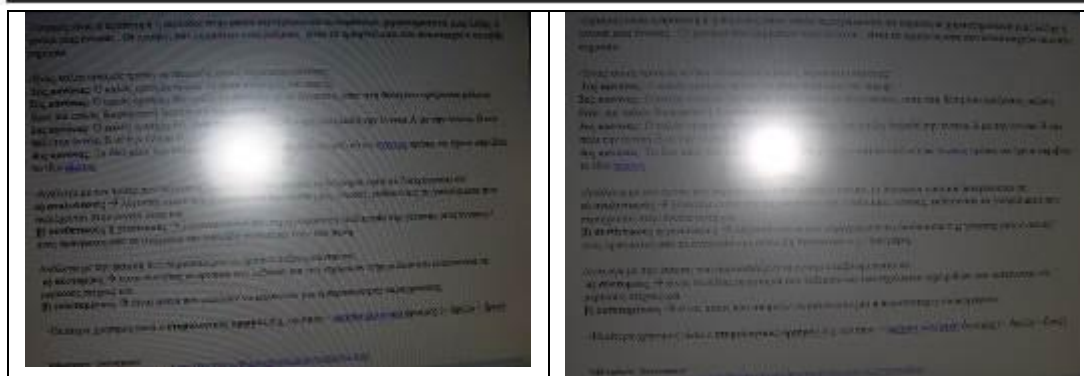
του κουδουνιού μάς βρήκε έτοιμους να αρχίσουμε να εργαζόμαστε. Οι μαθητές πέρασαν στην τάξη και πήραν τη θέση τους στις ομάδες γύρω από τους υπολογιστές. Διατηρήθηκαν οι παλιές ομάδες).

Εικόνα 36: Ομάδα 1 και στο βάθος η ομάδα 2	Εικόνα 37: Ομάδα 3 και στο βάθος η ομάδα 4	Εικόνα 38: Ομάδα 3 και στο βάθος η ομάδα 5

Εξήγησα σύντομα στους μαθητές τι περιλαμβάνει κάθε φύλλο εργασίας και τον στόχο της δουλειάς (παραγωγή κειμένων: ορισμών και συνοδευτικών κειμένων, που θα αποφάσιζε κάθε ομάδα το περιεχόμενό τους). Τέθηκε από κάποιον μαθητή η ερώτηση σχετικά με τα χαρακτηριστικά του ορισμού και προέτρεψα τις ομάδες να ασχοληθούν με την τελευταία ερώτηση των φυλλαδίων προκειμένου να τα εντοπίσουμε και να τα σημειώσουμε. Πολύ γρήγορα καταλήξαμε σε κάποιες σημειώσεις, που μια μαθήτρια πληκτρολόγησε στο Word και τις προβάλλαμε με τον βιντεοπροβολέα καθ' όλη τη διάρκεια της εργασίας, ώστε να τις συμβουλευόνται οι ομάδες. Έτσι σημειώθηκαν στον πίνακα οι περιορισμοί που έβαλαν οι μαθητές σχετικά με τους ορισμούς που θα συντάξουν.

Σύμφωνα με το σενάριο, το σκεπτικό αυτής της εργασίας ήταν: Να διασφαλιστεί μια σχετική ομοιογένεια στα κείμενα που θα παραγάγουν οι ομάδες.

Εικόνες 39 και 40: Από την προβολή στον πίνακα όσων συλλέξαμε σχετικά με τους ορισμούς

Η κάθε ομάδα άρχισε να ασχολείται με τις ασκήσεις του φυλλαδίου της. Οι ομάδες άρχισαν να παρακολουθούν τα βίντεο, να ακούνε τα τραγούδια και να διαβάζουν τους στίχους, να διαβάζουν τα άρθρα, τις ειδήσεις και γενικότερα τα κείμενα που περιείχε το κάθε φυλλάδιο και να κρατούν σημειώσεις διαμορφώνοντας τόσο τον ορισμό όσο και το συνοδευτικό κείμενο.

Εικόνες 41 και 42: Οι ομάδες ακούν τραγούδια διαβάζουν κείμενα

Εικόνες 43 και 44: παρακολουθούν βίντεο και κρατούν σημειώσεις.

Εικόνες 45 και 46: Από τις σημειώσεις που άλλες ομάδες κρατούσαν σε έγγραφο Word και άλλες σε χαρτί άρχισαν σιγά σιγά να περνούν στη σύνταξη των ορισμών...

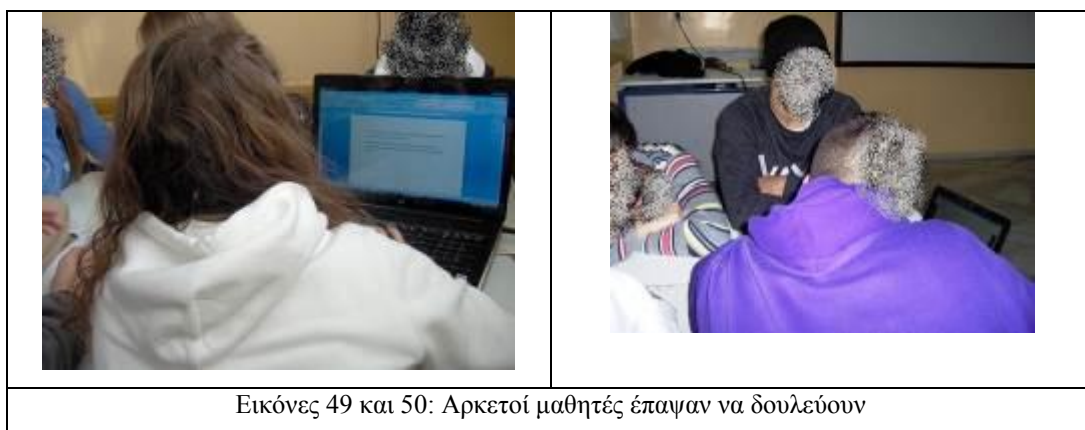

Εικόνες 47 και 48: ... και των συνοδευτικών κειμένων.

Η διαδικασία αυτή άρχισε την 8^η ώρα και συνεχίστηκε μετά το διάλειμμα και την 9^η ώρα. Εγώ πηγαίνοερχόμουν από ομάδα σε ομάδα παρατηρώντας την πορεία της δουλειάς.

Στο σημείο αυτό άρχισαν τα «δύσκολα». Μία ανακοίνωση αλλαγής του προγράμματος (λόγω της έλευσης καθηγητών στο σχολείο ώστε επιτέλους να συμπληρωθεί ο αριθμός του προσωπικού), μία ανακοίνωση και το μοίρασμα υπεύθυνης δήλωσης για τους γονείς των μαθητών προκειμένου να οργανωθεί η πενήμερη εκδρομή της Γ΄ Λυκείου ήταν η αφορμή να ανατραπεί άρδην το κλίμα της τάξης. Όσο συνέβαιναν αυτά (ανακοίνωση προγράμματος, μοίρασμα υπεύθυνης δήλωσης), προσπαθούσα να δείξω σε μια ομάδα πώς ανεβάζουμε στο Wiki διάφορα αρχεία. Επειδή όμως συνάντησα πρόβλημα, διότι ο υπεύθυνος του εργαστηρίου πληροφορικής είχε μπλοκάρει την είσοδο των μαθητών στο email τους και ήμουν απασχολημένη με την εύρεση λύσης, δεν κατάλαβα την αλλαγή κλίματος. Έτσι, όταν το αντιλήφθηκα διαπίστωσα αρνητισμό πολλών μαθητών να συμμετάσχουν στις διαδικασίες. Δύο έως τρία άτομα μετείχαν στην τελική συγγραφή του συνοδευτικού κειμένου, ενώ οι υπόλοιποι κουβέντιαζαν μεταξύ τους.

Εικόνες 49 και 50: Αρκετοί μαθητές έπαψαν να δουλεύουν

Όταν προσπάθησα να τους επαναφέρω, συνάντησα άρνηση που μάλιστα κάποιοι μαθητές τη μετέθεσαν στο περιεχόμενο του μαθήματος: ρατσισμός, μετανάστης, πρόσφυγας, βία, στερεότυπα, λέγοντάς μου πως είναι ιδεολογικά αντίθετοι με το περιεχόμενο των κειμένων. Πολλοί συμμαθητές τους αντέδρασαν με αποτέλεσμα την πρόκληση μιας πολύ χρήσιμης και γόνιμης μεν συζήτησης, εκτός

όμως πλαισίου του σεναρίου. Λυπήθηκα πολύ για την τροπή που πήρε η όλη κατάσταση (αν και σε κάποια φάση περίμενα μια τέτοια εξέλιξη γνωρίζοντας την ύπαρξη του «αυγού του φιδιού» στο τμήμα). Αποτέλεσμα ήταν η λιγότερο αποτελεσματική συνεργασία στην παραγωγή λόγου.

Τα κείμενα δύο ομάδων τα ανέβασαν οι ίδιοι μαθητές στο Wiki μπαίνοντας όμως με τον δικό μου κωδικό από τον δικό μου υπολογιστή που με αναγνωρίζει χωρίς να χρειάζεται sign in, οπότε και email, ενώ τα άλλα τα πέρασα στο USB μου μετά τη λήξη της διδακτικής ώρας, ώστε να τα αναρτήσω αργότερα.

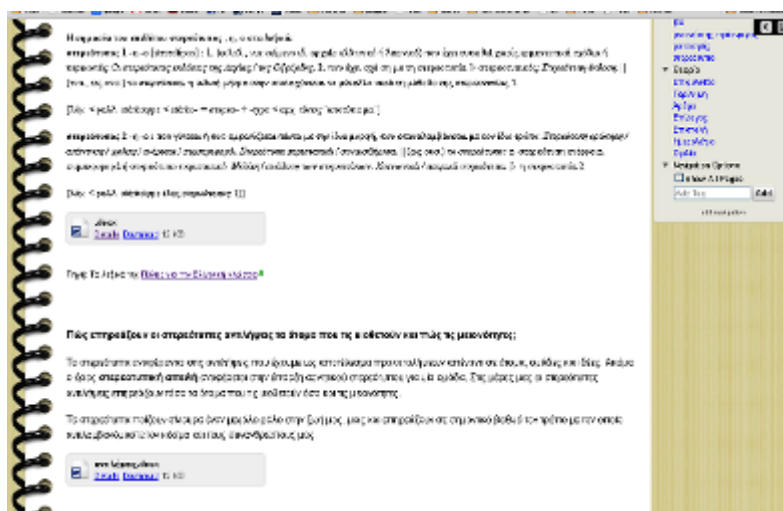
10^η & 11^η διδακτική ώρα

(Στη σχολική αίθουσα. Υπήρχε Η/Υ συνδεδεμένος στο διαδίκτυο και βιντεοπροβολέας)

Κατά το δίωρο αυτό ακολούθησα βήμα βήμα τα στάδια που προτείνει το σενάριο και θεωρώ πως η όλη διαδικασία λειτούργησε αποτελεσματικά.

Παρουσίαση των εργασιών των ομάδων: Η κάθε ομάδα πρόβαλε την εργασία της.

Εικόνες 51, 52, 53: Εικόνες από τις αναρτήσεις των μαθητών στο Wiki πάνω στις οποίες έγινε η συζήτηση

Συζήτηση, αξιολόγηση, βελτιώσεις των αναρτήσεων: Οι μαθητές από τις υπόλοιπες ομάδες έκαναν ερωτήσεις όπως π.χ. σχετικά με τα κείμενα: «Μετανάστης: είναι αυτός που μετακινείται από την πατρώα γη με σκοπό την εύρεση εργασίας και ενός καλύτερου βιοτικού επιπέδου» και «Μετανάστευση: η ατομική ή ομαδική μετακίνηση από την γενέτειρα χώρα προς μία άλλη με σκοπό καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και στόχο την εύρεση εργασίας», έγινε η ερώτηση αν υπάρχουν και άλλοι

λόγοι που μπορούν να οδηγήσουν σε μετανάστευση πέραν των οικονομικών. Έλαβαν τον λόγο μέλη της ομάδας που είχε ασχοληθεί με τον όρο πρόσφυγας και συζητήθηκε η διαφορά (εξαναγκάζεται, κινδυνεύει κλπ.) ανάμεσα στους όρους πρόσφυγας και μετανάστης αλλά και το πόσο δύσκολο μερικές φορές είναι να γίνει αυτός ο διαχωρισμός. Κάποιος πρόσθεσε ότι προσωπικοί ή οικογενειακοί λόγοι μπορούν να οδηγήσουν τους ανθρώπους σε μετανάστευση, ενώ οι μαθητές της ομάδας που ασχολήθηκαν με τον όρο μετανάστης παρέπεμψαν στο συνοδευτικό κείμενο το οποίο είχε συντάξει η ομάδα, το οποίο ανέφερε, εκτός από τους οικονομικούς, επίσης και κοινωνικούς λόγους που οδηγούν σε μετανάστευση. Μετά από παρέμβαση μιας μαθήτριας στην προσπάθεια να αναζητηθούν οι λόγοι που από τα αρχαία χρόνια οδηγούν τους ανθρώπους να μεταναστεύουν, η κουβέντα περιστράφηκε στα αίτια των αποικισμών (και στην Αρχαία Ελλάδα, αλλά και στα νεώτερα χρόνια). Τελικά η συζήτηση κατέληξε στην προσθήκη της λέξης «κυρίως» στους αρχικούς ορισμούς, που διαμορφώθηκαν έτσι: «Μετανάστης είναι αυτός που μετακινείται από την πατρώα γη *κυρίως* με σκοπό την εύρεση εργασίας και ενός καλύτερου βιοτικού επιπέδου» και «Μετανάστευση είναι η ατομική ή ομαδική μετακίνηση από τη γενέτειρα χώρα προς μία άλλη *κυρίως* με σκοπό καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και στόχο την εύρεση εργασίας».

Συζητήθηκαν επίσης και οι φράσεις «πατρώα γη» και «γενέτειρα χώρα» που περιλαμβάνονται στους παραπάνω ορισμούς. Κάποιος μαθητής είπε ότι δεν ανταποκρίνονται στη σύγχρονη πραγματικότητα, δεδομένου ότι έχουν εκμηδενιστεί σήμερα οι αποστάσεις, οι μετακινήσεις είναι πολύ εύκολες και σπάνια ζει κάποιος στον τόπο που γεννήθηκε. Πρότεινε να αντικατασταθούν οι φράσεις από το «συνήθης τόπος κατοικίας», αλλά οι υπόλοιπη τάξη θεώρησε ότι αν ακολουθηθεί αυτή η λογική θα πρέπει σχεδόν όλα τα κείμενα να αναθεωρηθούν από την αρχή. Σε όλη τη διάρκεια της διαδικασίας αυτής άφησα τους μαθητές να εκφράσουν τις απόψεις τους και να

συναποφασίσουν τις μεταβολές/βελτιώσεις των αναρτήσεων χωρίς να παρεμβαίνω, παίζοντας απλώς τον ρόλο του συντονιστή της συζήτησης.

Όσον αφορά την αξιολόγηση των κειμένων από τους ίδιους τους μαθητές των ομάδων, τα παιδιά, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, παραδέχτηκαν ότι τα περισσότερα από τα κείμενά τους είναι κυρίως συρραφή τμημάτων των κειμένων τα οποία συμβουλευτήκαν. Ομολόγησαν την αδυναμία τους να συντάξουν από την αρχή, με δικό τους ύφος κείμενο κατάλληλο να αναρτηθεί στο Wiki της τάξης το οποίο στη συνείδησή τους καθιερώθηκε ως κάτι πολύ «επίσημο», όπως χαρακτηριστικά ανέφερε μια μαθήτρια. Εξάλλου, όπως δικαιολογήθηκε ένας άλλος μαθητής, «δεν έχουμε το δικαίωμα να κάνουμε λάθη, αφού τα κείμενα αυτά θα χρησιμεύσουν σε μας και στους συμμαθητές μας για το διάβασμά μας στο πλαίσιο της προετοιμασίας μας για τις Πανελλαδικές εξετάσεις». Ακολούθησε η σύνοψη της διαδικασίας, όπως προβλέπει το σενάριο, και ο αναστοχασμός. Βάση γι' αυτά αποτέλεσε η παρακάτω σχηματική αναπαράσταση που προβλήθηκε στον πίνακα:

Ασχοληθήκαμε με τους όρους :

Και με τις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ τους

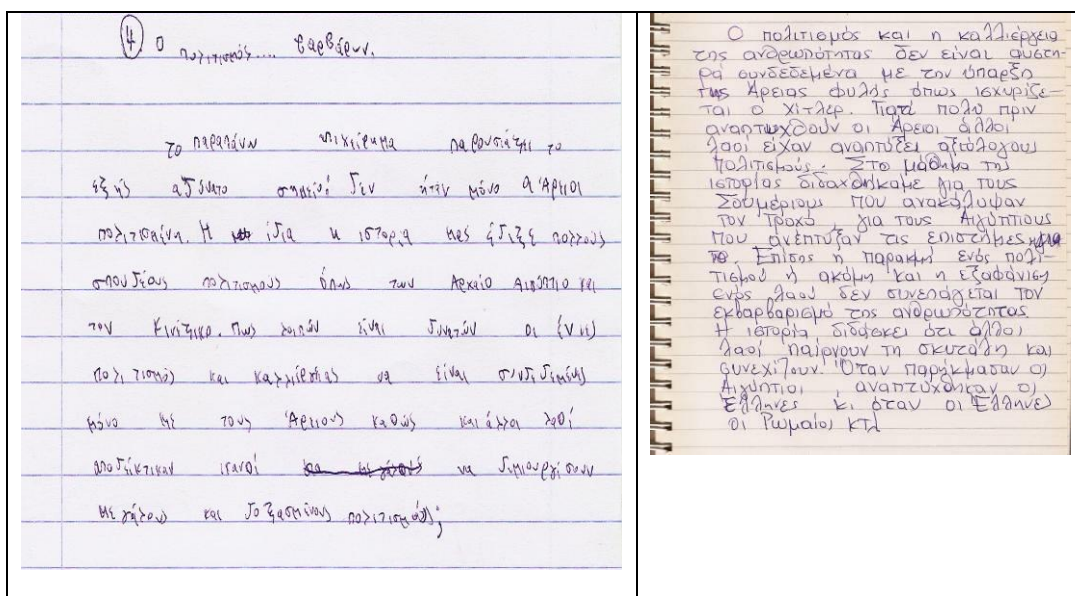
Εικόνα 54: Η προβολή που αποτέλεσε βάση για τη σύνοψη και τον αναστοχασμό
Τη σύνοψη και τον αναστοχασμό τον κάναμε μαζί με τους μαθητές.

Τεκμήρια από την εφαρμογή στην τάξη

Εκτός από τις φωτογραφίες που θεώρησα καλό να ενσωματώσω κατά την περιγραφή της εφαρμογής επισυνάπτω σκαναρισμένες εργασίες μαθητών:

Συγκεκριμένα: Δύο σελίδες από την προσπάθεια των μαθητών να ανασκευάσουν τα επιχειρήματα του κειμένου. Επέλεξα ανασκευή του ίδιου επιχειρήματος για να φανεί η διαφοροποίηση. (7η διδακτική ώρα)

Εικόνες 55, 56: Από τις σημειώσεις των μαθητών για την ανασκευή των επιχειρημάτων

Τρεις σελίδες με παραγράφους «ρατσιστής δεν είναι μόνο...» (Τέλος της 7ης διδακτικής ώρας – εργασία στο σπίτι)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

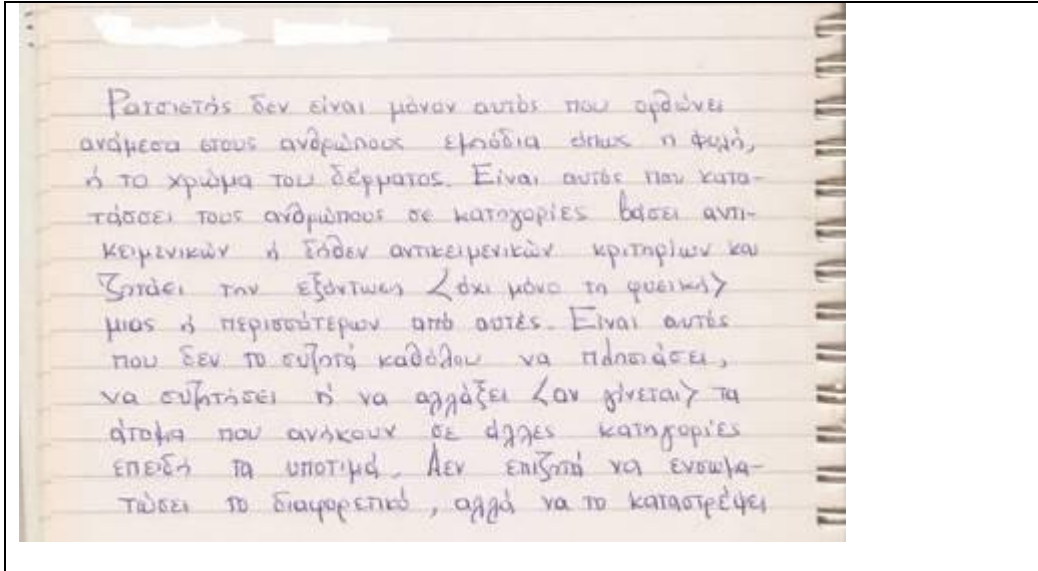

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ρατσισμός δεν είναι μόνο αυτός που δεν αναγνωρίζει τους μαύρους ή αυτός που δηλώνει ότι μισεί τους Εβραίους. Ρατσιστές δεν είναι μόνο αυτοί που γίνονται μέλη στις διάφορες ρατσιστικές ομάδες ούτε μόνο αυτοί που επιτίθενται στους μετανάστες. Ο ρατσισμός είναι παρόν και βαθύτερα. Είναι παρόν στο έθνος και μερικές φορές είναι κοινή κληρονομιά. Μεταμφανίζεται σε διάφορα είδη. Όταν δηλώνουμε ότι δεν είμαστε ρατσιστές. Όταν υποστηρίζουμε μια αξία επειδή είναι θυναιμία, όταν φοβόμαστε να μιλήσουμε με ανένδοτα ή να ζαλιόμαστε ή όταν διαβαρυνόμαστε γιατί η πατριδα ευνοεί τους ανθρώπους και τους διαρίζει σε άλλους στο σκοτάδι.

Κυρίες και Κύριοι

Ο ρατσισμός βλέπει τον άλλον σαν εχθρό σαν τέρας. Έτσι όχι μόνον απορρέχει την εποχή μαζί του αλλά επιπλέον επιθυμεί την εξόντωση του. Επομένως ρατσιστής δεν είναι μόνον αυτός που εκφράζεται με άσχημα λόγια για τους μαύρους ή για τους ξένους αλλά αυτός που επιθυμεί να πάθουν κακό ή, χειρότερα, αυτό που συμβάλλει στο να πάθουν κακό. Επιπλέον κάποιος μπορεί να εκδηλώσει ρατσιστική συμπεριφορά απέναντι σε ομάδες όπως οι καπνιστές ή οι υπέρβαροι. Είναι χαρακτηριστικό ότι στις φοιτητικές εστίες στην Αγγλία πολλοί νέοι δηλώνουν πως δεν θέλουν να συγκατοικήσουν με ευτραφείς συμφοιτητές τους.

Εικόνες 57, 58, 59: Παράγραφοι από την εργασία στο σπίτι

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/-Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Κειμενικά είδη – Φύλλο εργασίας

Συνεργαστείτε με την ομάδα σας και:

A) αναζητήστε στο διαδίκτυο και μελετήστε τα κειμενικά χαρακτηριστικά της επιστολής σε φιλικό πρόσωπο (πρώτη ομάδα), τα χαρακτηριστικά της ανοιχτής επιστολής στον τύπο (δεύτερη ομάδα), τα χαρακτηριστικά της ημερολογιακής σελίδας (τρίτη ομάδα), τα χαρακτηριστικά της ομιλίας (τέταρτη ομάδα), τα χαρακτηριστικά του άρθρου (πέμπτη ομάδα). Σχηματίστε κατάλογο με τα πιο σημαντικά από αυτά.

B) γράψτε την εισαγωγική παράγραφο του κειμένου που αντιστοιχεί στην ομάδα σας με θέμα «αν είναι αναγκαίο να επιλέξουμε ανάμεσα στο να αδικήσουμε ή να αδικηθούμε, η φυσική μας τάση είναι να προτιμήσουμε το πρώτο, αλλά επιλέγοντας το δεύτερο τιμούμε την ανθρωπιά μας».

Αναλυτικότερα μπορείτε να συμβουλευτείτε τις παρακάτω διευθύνσεις:

A' ομάδα: Λίγα θεωρητικά που μπορεί να σας βοηθήσουν όσον αφορά τον εντοπισμό των χαρακτηριστικών της επιστολής σε φιλικό πρόσωπο και να σας εφοδιάσουν με χρήσιμο λεξιλόγιο:

<http://giouliblog.blogspot.gr/search/label/%CE%91%20%CE%98%CE%95%CE%A9%CE%A1%CE%99%CE%91%20%CE%95%CE%A0%CE%99%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%9B%CE%97> και

http://ekthesilikeiou.blogspot.gr/2010/09/blog-post_6193.html

Β΄ ομάδα: Λίγα θεωρητικά που μπορεί να σας βοηθήσουν όσον αφορά τον εντοπισμό των χαρακτηριστικών της ανοιχτής επιστολής στον τύπο και να σας εφοδιάσουν με χρήσιμο λεξιλόγιο:

<http://giouliblog.blogspot.gr/search/label/%CE%91%20%CE%98%CE%95%CE%A9%CE%A1%CE%99%CE%91%20%CE%95%CE%A0%CE%99%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%9B%CE%97>

Γ΄ ομάδα: Λίγα θεωρητικά και μερικά παραδείγματα που μπορεί να σας βοηθήσουν όσον αφορά τον εντοπισμό των χαρακτηριστικών της ημερολογιακής σελίδας:

http://ekthesilikeiou.blogspot.gr/2010/09/blog-post_6193.html

http://www.komvos.edu.gr/glwssa/logos_keimeno/2_2_2/thema_2_2_2.htm

Δ΄ ομάδα: Λίγα θεωρητικά και μερικά παραδείγματα που μπορεί να σας βοηθήσουν όσον αφορά τον εντοπισμό των χαρακτηριστικών της ομιλίας:

<http://giouliblog.blogspot.gr/search/label/%CE%91%20%CE%98%CE%95%CE%A9%CE%A1%CE%99%CE%91%20%CE%9F%CE%9C%CE%99%CE%9B%CE%99%CE%91%20-%20%CE%95%CE%99%CE%A3%CE%97%CE%93%CE%97%CE%A3%CE%97%CE%91%20-%20%CE%95%CE%99%CE%A3%CE%97%CE%93%CE%97%CE%A3%CE%97%CE%91%20-%20%CE%95%CE%99%CE%A3%CE%97%CE%93%CE%97%CE%A3%CE%97>

Ε΄ ομάδα: Λίγα θεωρητικά και ένα παράδειγμα που μπορεί να σας βοηθήσουν όσον αφορά τον εντοπισμό των χαρακτηριστικών του άρθρου:

<http://giouliblog.blogspot.gr/search/label/%CE%91%20%CE%98%CE%95%CE%A9%CE%A1%CE%99%CE%91%20%CE%91%CE%A1%CE%98%CE%A1%CE%9F%20%28%CF%83%CE%B5%CE%BB.%20166%20%CF%84%CE%BF%CF%85%20%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB.%20%CE%B2%CE%B9%CE%B2%CE%BB.%29>

Φύλλο εργασίας – Βία

1.

A. Active Member:

<http://www.youtube.com/watch?v=jG3jyuGFXJ0>

Στίχοι:

Μουσική:

Active Member

Νοιώθω την ένταση τριγύρω κακό σημάδι
σαν άρωμα πολέμου απλωμένο στο σκοτάδι
τα πάντα είναι ανήσυχα διάχυτος ο φόβος
βαριά ατμόσφαιρα και επώδυνος ο χρόνος.
Γίνεται αρχή ακούω παντού δηλώσεις
να σε καλούν το χρέος λέει να πληρώσεις
και εσύ καλό παιδί υπακούς στον αρχηγό
βουτάς στο όγλο και βουρ για το κενό.
Με θιγμένο εγωισμό και συνείδηση νεκρή
μα δε σκέφτηκες ρε βλάκα ότι μπορεί
να κοινομάν με τη μαγκιά σου ή τα χαμένα όνειρά σου
κρατώντας εθισμένη τη γενιά σου
σε ένα παιχνίδι και καλά περιθωριακό
ποντάροντας για πάντα στις ζωής το μυστικό
και στη δίψα εκείνη που έχει κάθε παιδί
παλεύοντας στο βούρκο την αλήθεια για να δει.
Να ξεχωρίσει, να παίξει, να νικήσει
κι αφού γυρίσει το παιχνίδι να ζητήσει

λίγη εξουσία και για χάρη όλων αυτών
να μπει για τα καλά στο παιχνίδι των δειλών.

Μη μασάς με τη στημένη βία όλων αυτών
μη μεις ποτέ στο παιχνίδι των δειλών
μη αφήνεις την ζωή σου στα χέρια των πολλών
φτύσε το στημένο το παιχνίδι των δειλών.

Φοράν στη βία μάσκα ριζοσπαστική
της δώσαν και όνομα σαν φόρμα αστική
και την ρίχνουν να χορεύει εδώ και εκεί
κι η γιορτή καλά κρατεί.
Κι όλοι εκείνοι οι εκλεκτοί εκ του ασφαλούς
να συλλέγουν για στημένους οπαδούς
ψυχές βασανισμένες με ενοχές
που αναζητούν την ελπίδα σε παλιότερες ευχές.

Και τέλειο σαν θύμα με συναίσθημα αρκετό
για να γίνει ένα σύγχρονο ερπετό
μεταλλαγμένο με ανθρώπινη μορφή
και έτσι ζυγώνουν οι μεγάλοι την κορφή.
Σέρνοντας θύματα μαζί τους
κι ανοίγει πιο πολύ η όρεξή τους
να ποντάρουν στη βία εν ονόματι τρελών
στο στημένο το παιχνίδι των δειλών.

Μη μασάς με τη στημένη βία όλων αυτών
μη μεις ποτέ στο παιχνίδι των δειλών

μην αφήνεις την ζωή σου στα χέρια των πολλών
φτύσε το στημένο το παιχνίδι των δειλών.

Σταμάτα ρε το παιχνίδι είναι στημένο
γι' αυτό είμαι εδώ και συνεχίζω να επιμένω
πως δε σου αξίζουν όλα αυτά και είναι κρίμα
να νοιώθεις άνετα ενώ είσαι το θύμα.
Μάθε ρε να φτύνεις ότι σου χαλάει τη γεύση
και όπως πάντα πίσω υπάρχει μια θέση
που γράφει το όνομα σου με γράμματα δικά σου
και έχει κλειδωμένο ότι άφησες απ' τα όνειρά σου.

Μα πρέπει να το πας απ' την αρχή
τα πράγματα είναι δύσκολα εδώ θέλει αντοχή
εδώ δεν έχεις την βοήθεια κανενός
μα σαν κοιτάς ψηλά υπάρχει ο ουρανός
Και αλήθεια είναι αυτό που μας ενώνει
κάθε φορά που μας πληγώνει

η μοναξιά που γίνεται όπλο όλων αυτών
στο στημένο το παιχνίδι των δειλών.

B. Εκστρατεία για την πρόληψη της βίας προς τα παιδιά.
Απόσπασμα από βίντεο της Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Πρόληψη και
Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια (<http://www.familyviolence.gov.cy>).
<http://www.familyviolence.gov.cy/cgibin/hweb?-A=551&-V=videos>

Γ. Τηλεοπτικό σποτ με τον Αντώνη Κανάκη για την ενδοσχολική βία.
ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΣΕ ΝΕΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΣΤΟ 116-111.
ΜΙΛΑ ... ΜΗ ΦΟΒΑΣΑΙ!!

<http://www.youtube.com/watch?v=iVabXA-zsaE>

Δ. Εκστρατεία για την πρόληψη της βίας προς τα παιδιά.
Απόσπασμα από βίντεο της Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Πρόληψη και
Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια (<http://www.familyviolence.gov.cy>).

<http://www.youtube.com/watch?v=MLZ3ufECZkA>

Επεξεργαστείτε τα παραπάνω κείμενα, συζητήστε μεταξύ σας και απαντήστε στην παρακάτω ερώτηση:

Για ποιες μορφές βίας γίνεται λόγος;

Προσθέστε και άλλες μορφές που τυχόν γνωρίζετε. Μπορείτε να τις οργανώσετε σε σχεδιάγραμμα;

2.

Άνθρωποι και λύκοι...

Της ΕΛΙΖΑΜΠΕΤΤΑΣ ΚΑΖΑΛΟΤΤΙ

Homo homini lupus (λύκος ο άνθρωπος για τον άνθρωπο)... Το αρχαίο αυτό ρητό, που αποδίδεται στον Λατίνο κωμωδιογράφο Πλάυτο, ανασύρθηκε συνειρμικά από τις μαθητικές μας μνήμες, με αφορμή τις εικόνες φρίκης που τις προηγούμενες ημέρες εισέβαλαν στη ζωή μας και στοίχειωσαν την καθημερινότητά μας.

Το γυμνό και βεβηλωμένο σώμα του Λίβου δικτάτορα εκτεθειμένο σε ένα ψυγείο κρεάτων, σύμβολο μιας ανατροπής αλλά και συνάμα μιας συνέχειας και, πίσω στα δικά μας, οι εικόνες βίας μιας εμφύλιας σύρραξης ανάμεσα στις λεγόμενες δυνάμεις της ανατροπής και της προόδου, που κόστισε τη ζωή σ' ένα συνάνθρωπο,

δικαίωσαν ακόμη μια φορά το ρητό, που περιγράφει μια πικρή αλήθεια για την ανθρώπινη φύση.

Τη θεωρία αυτή, που αιτιολογεί τη ροπή του ανθρώπου προς τη βία, την εξέλιξε ο Άγγλος φιλόσοφος Τόμας Χομπς, προκαλώντας συζητήσεις και αντιδράσεις το 16ο αιώνα και θέτοντας τη βάση για μελλοντικούς στοχασμούς. Σύμφωνα με τον Χομπς, σε μια κατάσταση όπου επικρατεί σύγχυση και ανομία, ο κάθε άνθρωπος – παρακινούμενος από τα πιο βαθιά του ένστικτα– προσπαθεί να βλάψει τον άλλον και να αφανίσει οποιονδήποτε αποτελεί εμπόδιο στις επιδιώξεις του. Με αποτέλεσμα, καθένας να βλέπει τον πλαϊνό του ως εχθρό. Αυτό συνεπάγεται, ο άνθρωπος στη «φυσική» του κατάσταση να βρίσκεται σε συνεχή διαμάχη με τον εαυτό του και τους άλλους και να κυριεύεται συνεχώς από μια πολεμική διάθεση που δεν διακρίνει το δίκαιο από το άδικο (που μόνον οι νόμοι μπορούν να προσδιορίσουν και να διαχωρίσουν).

Σύμφωνα δηλαδή με τον Χομπς, η φύση τού ανθρώπου είναι κατά βάθος εγωιστική και οι πράξεις του οδηγούνται αποκλειστικά από το ένστικτο της επιβίωσης και από την επιθυμία του να επιβληθεί στους άλλους ανθρώπους. Οι θεωρίες του Άγγλου φιλοσόφου σφραγίζονται από την Ιστορία, που μας διδάσκει ότι το τίμημα των επαναστάσεων και των ανατροπών είναι αναπόφευκτα ένα λουτρό αίματος.

Εξηγούν ωστόσο -χωρίς βεβαίως αυτό να σημαίνει και ότι δικαιολογούν- το κύμα βίας που έχει εισχωρήσει τελευταία στις δυτικές κοινωνίες ακόμη και σε χώρους που παραδοσιακά ευαγγελίζονται την αλληλεγγύη και αγωνίζονται για την κοινωνική δικαιοσύνη. Καθώς, σε συγκυρίες όπου τα πάντα κλονίζονται, όπου καταργούνται οι έννοιες του δικαίου και του αδίκου ενώ οι αρχές του κράτους δικαίου υποκύπτουν στην πίεση των συμφερόντων και των αγορών, ο άνθρωπος επιστρέφει στην αρχική του φύση.

Και δεν χωρά αμφιβολία το γεγονός ότι η Ελλάδα, αλλά και ολόκληρη η Ευρώπη, βρίσκεται σήμερα σε μια παρόμοια συγκυρία. Και το κλίμα φόβου, αβεβαιότητας και ανασφάλειας που καλλιεργείται από τις εγχώριες και διεθνείς εξουσίες δεν μπορεί, αν ακολουθήσουμε τις θεωρίες του Χομπς, παρά να οδηγήσει σε ανεξέλεγκτα ξεσπάσματα βίας.

Έτσι, μόνο με μια επιστροφή στις αρχές του κράτους δικαίου και της αλληλεγγύης, που κατά τον Άγγλο φιλόσοφο αποτελούν το μόνο αντίδοτο στο φόβο, υπάρχουν ελπίδες να αποτρέψει το χειρότερο, τον πολλαπλασιασμό δηλαδή βίαιων ξεσπασμάτων ανθρώπων που έχασαν την εμπιστοσύνη στη δημοκρατία και τις αρχές της. Σε αυτήν την περίπτωση, τεράστια θα είναι η ευθύνη εκείνων που κατόρθωσαν να ξυπνήσουν τα πιο σκοτεινά ένστικτα των συνανθρώπων τους και να τους μετατρέψουν ακόμη μια φορά σε λύκους...

Πηγή: *Ελευθεροτυπία* <http://www.enet.gr/?i=arthra-sthles.el.home&id=320669>

Διαβάστε το κείμενο, συζητήστε μεταξύ σας και απαντήστε στις ερωτήσεις:

1. Ποιοι παράγοντες, σύμφωνα με τον Χομπς, υποθάλπουν την εμφάνιση βίας στην ανθρώπινη συμπεριφορά;
2. Για ποιους λόγους σύμφωνα με την αρθρογράφο στον σύγχρονο δυτικό κόσμο εμφανίζονται κρούσματα βίας και ποια είναι η λύση;

3. Αναζητήστε τον όρο βία σε ηλεκτρονικά λεξικά (π.χ. Παράλληλη αναζήτηση στα λεξικά της «Πύλης για την ελληνική γλώσσα»

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/search.html?lq=%CE%B2%CE%AF%CE%B1&sin=all

Βικιπαίδεια

<http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%92%CE%AF%CE%B1>)

Ποια είναι η σημασία του όρου; Να συνθέσετε τον δικό σας ορισμό για τη βία και ένα σύντομο συνοδευτικό κείμενο με σχετικές πληροφορίες χρήσιμες για σας και τους συμμαθητές σας. Κατόπιν να τα αναρτήσετε στο Wiki της τάξης.

(Για τη σύνθεση του ορισμού συμβουλευτείτε τη διεύθυνση: <http://el.wiktionary.org/wiki/%CE%BF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>)

Φύλλο εργασίας – Στερεότυπα

1. Τα στερεότυπα και η επιρροή τους στην συμπεριφορά

(απόσπασμα)

Τα στερεότυπα παίζουν σίγουρα έναν μεγάλο ρόλο στην ζωή μας, μιας και επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο και τους συνανθρώπους μας. Μέσα από αυτό το post θα προσπαθήσω να δείξω τα αρνητικά αποτελέσματα που έχει η στερεοτυπική συμπεριφορά απέναντι στις μειονότητες, αλλά και να εξηγήσω τον τρόπο με τον οποίο τα στερεότυπα τείνουν να επιβεβαιώνονται από την ομάδα που βρίσκεται υπό «στερεοτυπική απειλή».

Ας ξεκινήσουμε όμως πρώτα με δύο βασικούς ορισμούς:

- Η λέξη *στερεότυπα* αναφέρεται στις αντιλήψεις που έχουμε ως αποτέλεσμα προκαταλήψεων απέναντι σε άτομα, ομάδες και ιδέες.
- Ο όρος *στερεοτυπική απειλή* αναφέρεται στην ύπαρξη αρνητικού στερεότυπου για μία ομάδα.

Η ύπαρξη στερεοτύπων σημαίνει πως «οτιδήποτε κάνει κάποιος ή οποιαδήποτε από τα χαρακτηριστικά κάποιου φαίνεται πως ταιριάζουν με τη στερεοτυπική αντίληψη που έχει μία κοινωνία στο σύνολό της για την ομάδα του ατόμου αυτού, κάνει το στερεότυπο πιο αληθοφανή ως χαρακτηριστικό της προσωπικότητας του ατόμου τόσο στα μάτια των άλλων, όσο και στα δικά του μάτια». Με άλλα λόγια, όταν κάποιος που ανήκει σε μια στερεοτυπικά απειλούμενη ομάδα (π.χ. Αλβανοί μετανάστες) κάνει κάτι που επιβεβαιώνει το στερεότυπο (π.χ. κλοπή), τότε τείνουμε να ενισχύουμε το στερεότυπο τόσο εμείς, όσο και τα άτομα που βρίσκονται στην απειλούμενη ομάδα. Αντίθετα βέβαια, όταν κάτι δεν ταιριάζει με το στερεότυπο, τείνουμε να το αγνοούμε και να το αποδίδουμε σε τρίτα χαρακτηριστικά. Η στερεοτυπική απειλή βιώνεται από τα άτομα που βρίσκονται μέσα στην στερεοτυπική ομάδα ως απειλή της αυτοεκτίμησής τους.

Η διάδοση στερεότυπων ομάδων όπως: μετανάστες, μαύροι, εβραίοι, χίπις κτλ «αυξάνει την πιθανότητα για συγκεκριμένα άτομα των ομάδων αυτών να πάρουν ως de facto πως αυτά τα στερεότυπα είναι πραγματικά για την ομάδα τους και κατά συνέπεια ότι και οι υπόλοιποι θα τους βλέπουν έτσι». Όταν οι ισχυρισμοί των στερεότυπων είναι πολύ αρνητικοί, η δυσάρεστη θέση μπορεί να είναι αρκετά απειλητική για την ομάδα, ώστε να έχει επιπτώσεις από μόνη της. Είναι δηλαδή σαν μία αυτοεκπληρούμενη προφητεία. «Εφόσον για παράδειγμα θεωρούμε πως μία ομάδα έχει χαμηλό IQ, είναι επόμενο να της φερόμαστε λες και πραγματικά είχαν χαμηλό IQ». Εάν αυτή η στερεοτυπική αντίληψη γίνει πολύ δυνατή, αυτό από μόνο του αρκεί για να επιβεβαιωθεί η αντίληψή μας για την άλλη ομάδα.

Ένας ερευνητής ονόματι Steele παρουσίασε πρώτος τον όρο της *φυλετικής ευπάθειας* (racial vulnerability). Υποστήριξε πως αφού ένα άτομο εκτίθεται σε όλη του τη ζωή στις αρνητικές εικόνες που έχουν οι άλλοι για τις ικανότητές του, όπως στην περίπτωση των αφροαμερικανών, εκδηλώνει το λεγόμενο *υποδεέστερο άγχος* (inferiority anxiety) – μία κατάσταση κατά την οποία το άτομο διεγείρεται από τα διάφορα φυλοκεντρικά στοιχεία του περιβάλλοντός του. Δηλαδή «γίνεται πιο ευαίσθητος σε αυτά τα στοιχεία που τον κάνουν να νοιώθει κατώτερος και συνεχώς ψάχνει αυτά τα στοιχεία στο περιβάλλον του για να επιβεβαιώσει για άλλη μια φορά ότι ισχύει η ρατσιστική διάθεση των άλλων. Αυτό το άγχος του το οδηγεί να κατηγορεί τους άλλους για τα προβλήματά του» (π.χ. οι ρατσιστές οι λευκοί φταίνε!), κάτι που οδηγεί στην συνέχεια στην επιβεβαίωση ότι αποτελεί το θύμα. Έπειτα αυτή η εντύπωση γενικεύεται και μεταφράζεται σε αποτυχίες στην ζωή.

...

Ο Δημήτρης Αγοραστός είναι ψυχολόγος και κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος στις νευροσυμπεριφορικές επιστήμες. Είναι ο διαχειριστής και ο κύριος αρθρογράφος του Ψυχολογείν.

Πηγή: Ψυχολογείν <http://psychologiein.sciblogs.net/2007/09/24/stereotypa/>

Διαβάστε το κείμενο «Τα στερεότυπα και η επιρροή τους στην συμπεριφορά», δείτε το μικρό φιλμ *Ο Θρύλος του Σκιάχτρου*,

http://www.youtube.com/watch?v=rYXVF52tks&feature=player_embedded

συζητήστε μεταξύ σας και απαντήστε στις ερωτήσεις:

1. Τι είναι τα στερεότυπα;
2. Πώς επηρεάζουν οι στερεότυπες αντιλήψεις τα άτομα που τις υιοθετούν και πώς τις μειονότητες;

2. ...ΩΣ ΓΝΩΣΤΟΝ

Του Ν. Δήμου

(Διασκευή)

Λοιπόν είναι ή δεν είναι οι Έλληνες ρατσιστές; Η σωστή απάντηση: Δεν είναι! Εκτός βέβαια από εκείνους... Αλλά αυτοί είναι η εξαίρεση. Που, ως γνωστόν, επιβεβαιώνει τον κανόνα. Τουλάχιστον οι προοδευτικοί μας σχολιαστές (πάντα προοδευτικοί—όλοι!) εκεί κατέληξαν. Και με ανακούφιση το Έθνος δέχθηκε το ομόφωνο συμπέρασμα τους.

- Αυτό μας έλειπε να μας βγάζανε ρατσιστές, σαν εκείνους τους λευκούς της Νότιας Αφρικής. Εκείνοι είναι δεύτερης κατηγορίας άνθρωποι!

...

Αρχή όλων των διακρίσεων οι γενικές κρίσεις. Όλοι, οι «Α» είναι. «Β» — να το αξίωμα κάθε ρατσισμού. Δεν θα ξεχάσω τη φράση που διάβασα σε μια τηλεοπτική κριτική (γραμμένη από άνθρωπο καλλιεργημένο και ευαίσθητο!), που ειρωνευόταν (και καταδίκασε) έναν ολόκληρο λαό: “Η αθωότης αυτού του πάναγνου, ως γνωστόν, γερμανικού λαού, με τα αγνά ήθη και έθιμα και την αγνή παιδική καρδιά”. Όλη η κριτική ήταν σκέτος ρατσισμός! Σίγουρα μη συνειδητός. Ο καθένας μπορεί να

παρασυρθεί από ένα —δικαιολογημένο ή όχι— συναίσθημα. Και να φτάσει ξαφνικά στο ως γνωστόν...

Ως γνωστόν, όλοι οι Γερμανοί είναι τέρατα, οι Εβραίοι εκμεταλλευτές, οι Αμερικανοί ρατσιστές.

Κάποιος θα πρέπει να μας εξηγήσει πως είμαστε όλοι ίδιοι. Σε κάθε κοινωνία τα φαινόμενα της διάκρισης και της διαίρεσης ενδημούν και οι διαφορές (αν υπάρχουν) είναι στα προβλήματα. Βέβαια εμείς είμαστε υπερήφανοι που δεν έχουμε απαρτχάιτ. Όμως, δεν έχουμε και νέγρους... Και οι άλλοι Ευρωπαίοι (Γάλλοι, Ελβετοί, Ολλανδοί) ήταν υπερήφανοι για την ανεκτικότητα και το φιλελευθερισμό τους... μέχρι που γέμισαν έγχρωμους και μη, εργάτες και πρόσφυγες. Και τώρα θάλλουν τα καρκινώματα τύπου Λεπέν.

Κι αν νομίζετε πως η έλλειψη νέγων μας εμποδίζει να εκδηλώνουμε τον αυθόρμητο ρατσισμό μας, κάνετε πολύ λάθος. Έχουμε άπειρους τρόπους να διαιρούμε τους ανθρώπους σε κατηγορίες. Από την καταγωγή τους (“ως γνωστόν, όλοι οι Καλαματιανοί είναι...”) μέχρι το επάγγελμα τους. (Το 'χω ζήσει στο πετσί μου αυτό. Για πολλά χρόνια εξασκούσα το επάγγελμα του διαφημιστή. Δουλειά τρίτης κατηγορίας, που μου απέκλειε κάθε πρόσβαση στους κύκλους των διανοουμένων. Οι κριτικές των βιβλίων μου άρχιζαν με τις λέξεις: “Ο διαφημιστής...”).

Λες και διαλέγει κανείς πάντα με ποιόν τρόπο θα βγάλει το ψωμί του! Και υπάρχουν και χειρότερα. Για σκεφθείτε τον σκουπιδιάρη, τον πεθαμενατζή, τον εκκενωτή βόθρων; Ενώ γιατρός... δικηγόρος... μηχανικός... Όλη η Ελλάδα αγωνίζεται να μπει στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα για να αποφύγει το στίγμα του μουντζούρη και του μάστορα. Αν δεν είναι αυτή διάκριση — ποια είναι;

...

Λοιπόν ας αφήσουμε τους φαρισαϊσμούς, ας σταματήσουμε να λέμε: «Ευχαριστώ σοι ότι ουκ εμί ώσπερ οι λοιποί των ανθρώπων...», κι ας αναζητήσουμε βαθύτερα μέσα μας τις ρίζες του ρατσισμού — γιατί υπάρχουν, σε όλους μας. Χρειάζεται συνειδητός

και συνεχής αγώνας, έντιμη αυτοανάλυση και παραδοχή των ημαρτημένων, για να πολεμήσουμε αποτελεσματικά αυτήν τη φοβερή κοινωνική μάστιγα. Που δηλητηριάζει όχι μόνο τη ζωή στη Νότιο Αφρική — άλλα και εδώ, σε μας, στην Ελλάδα, κάθε μέρα.

— Θα παντρεύατε την κόρη σας με έναν τσιγγάνο; Σίγουρα! (Μόνο που δεν έχετε κόρη).

— Δε νομίζετε πως οι Εβραίοι είναι λιγάκι παραδόπιστοι; Λέτε συχνά ποντιακά ανέκδοτα; Δεν συμφωνείτε πως οι Γερμανοί ρέπουν προς τον ολοκληρωτισμό (έ — η γερμανική πειθαρχία!). Και οι Τούρκοι, εδώ που τα λέμε, δεν είναι λίγο μπουνταλάδες; Ως γνωστόν δε... οι Άραβες...

Όσο για τους Έλληνες — δεν είναι ένας περήφανος, φιλελεύθερος και ξύπνιος λαός; (Να και ο ανάποδος ρατσισμός!). Ε, λοιπόν — αρχίστε να ξηλώνετε προκαταλήψεις και προλήψεις.

2.3.1986

Πηγή: Η ιστοσελίδα του Ν. Δήμου,

http://www.ndimou.gr/articledisplay.asp?time_id=169&cat_id=16

Προκατάληψη & στερεότυπα

Το *στερεότυπο* είναι μια απλουστευμένη ή/και τυποποιημένη αντίληψη ή μια εικόνα, που συχνά κατέχουν από κοινού οι άνθρωποι για μια άλλη ομάδα. Τα στερεότυπα μπορούν να είναι θετικά ή αρνητικά και είναι χαρακτηριστικές γενικεύσεις βασισμένες στην ελάχιστη ή περιορισμένη γνώση για μια ομάδα ανθρώπων. Τέτοιες υπεραπλουστευμένες αντιλήψεις, απόψεις, ή εικόνες, είναι βασισμένες στην υπόθεση ότι υπάρχουν κοινές ιδιότητες και κοινά χαρακτηριστικά που τα μέλη της άλλης ομάδας έχουν. Τα στερεότυπα είναι όχι μόνο ενάντια στα δικαιώματα των άλλων τους, αλλά και τους βλάπτουν με την ενθάρρυνση της *προκατάληψης* και της *διάκρισης*. Η προκατάληψη δεν είναι μόνο μια δεδηλωμένη άποψη ή πεποίθηση, αλλά

και μια τοποθέτηση που περιλαμβάνει συναισθήματα όπως η περιφρόνηση και η απέχθεια. Η διάκριση εμφανίζεται όταν αντιμετωπίζεται ένα πρόσωπο λιγότερο ευνοϊκά έναντι κάποιου άλλου και η στάση αυτή δεν μπορεί να δικαιολογηθεί αλλιώς, παρά μόνο ως ένα άμεσο αποτέλεσμα της προκατάληψής.

Ιστορικά, οι άνθρωποι με αναπηρίες έχουν στερεοτυπηθεί με πολλούς διαφορετικούς τρόπους. Μερικά από τα στερεότυπα που χρησιμοποιούνται για να χαρακτηρίσουν τους ανθρώπους με αναπηρίες είναι ακόμη ισχυρά στο μυαλό του κοινού σήμερα. Οι ελλειπείς πληροφορίες, οι μπερδεμένες αντιλήψεις, η απομόνωση και ο διαχωρισμός έχουν διαιωνίσει πολλά από αυτά τα στερεότυπα. Η εξέταση ενός προσώπου με αναπηρίες ή ομάδες ατόμων με αναπηρίες σύμφωνα με τα στερεότυπα περιορίζει το τι αναμένουμε και το πώς αποκρινόμαστε σε αυτούς.

Μερικά στερεότυπα ενός ατόμου με αναπηρίες το απεικονίζουν ως:

- αξιολύπητο και παθητικό
- απαίσιο ή κακό
- τραγικό αλλά γενναίο
- κωμικό/η γελοίο
- επιθετικό
- φόρτωμα και περιθωριακό
- μη-σεξουαλικό
- ανίκανο πλήρως στην καθημερινή ζωή

Τα άτομα με αναπηρίες συχνά ακόμα απεικονίζονται στα διάφορα μέσα με τρόπο που τείνουν να ενισχύσουν τα αρνητικά στερεότυπα. Παραδείγματος χάριν, ο κακός Δρ Νο με 2 τεχνικά χέρια, στην ταινία James Bond, ο θλιβερός και ο τραγικός σακάτης Tim στα Χριστούγεννα Carol του Charles Dickens, ο ρόλος του Hoffman Dustin με αυτισμό, που ήταν φορτίο στον αδελφό του, ο «ιδιότροπος» Quasimodo που πετάχτηκε έξω από την κοινωνία στο Hunchback της Notre Dame. Τέτοια

στερεότυπα είναι εξευτελιστικά και θεωρούν την αναπηρία ως το κύριο χαρακτηριστικό του ατόμου.

Υπέρβαση της προκατάληψης

Οι εκπαιδευτικές κοινότητες παρέχουν μια σημαντική ευκαιρία να προκαλέσουν αυτές τις αρνητικές αντιλήψεις σε θεσμικό επίπεδο και να αναπτύξουν έναν πολιτισμό που να συμπεριλαμβάνει, να αναγνωρίζει και να εκτιμά την ποικιλομορφία. Τα άτομα με αναπηρίες είναι τόσο διαφορετικά όσο και άτομα χωρίς αναπηρίες. Η επικόλληση μιας ετικέτας όπως «τυφλός» ή «επιληπτικός» σε μια ομάδα ανθρώπων δεν σημαίνει ότι είναι όλοι οι ίδιοι. Είναι τόσο ίδιοι, όσο είναι ίδιοι οι γαλανομάτηδες. Οι προκαταλήψεις δεν πρέπει να έχουν αντίκτυπο στη μάθηση ενός σπουδαστή και πρέπει να ρωτηθούν για την βοήθεια που απαιτείται για να μάθει. Θα πρέπει να ερωτηθούν εάν θέλουν να ενημερώσουν ή όχι τους συμφοιτητές τους για τις ανάγκες τους για να ρυθμίσουν την ανάλογη συμπεριφορά τους από την αρχή.

Πηγή: <http://gr.ettad.eu/understanding-disability/prejudice-stereotypes>

Διαβάστε τα κείμενα «...Ως γνωστόν» του Ν. Δήμου, «Προκατάληψη & στερεότυπα», παρακολουθήστε τα βίντεο Man vs Woman

(<http://www.youtube.com/watch?v=P1ferw30pUo>), την απαγορευμένη διαφήμιση της μερσεντές

(http://www.youtube.com/watch?v=pZS2YdspvCg&feature=player_embedded) και

προσπαθήστε να σημειώσετε όσες περισσότερες στερεοτυπικές αντιλήψεις εντοπίσατε στα κείμενα ή έχετε από μόνοι σας παρατηρήσει.

3. Αναζητήστε τον όρο *στερεότυπος*, *η*, *ο* / *στερεότυπα* σε ηλεκτρονικά λεξικά (π.χ. *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής* (http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/index.html)). Ποιες είναι οι σημασίες του όρου; Να συνθέσετε τον δικό σας ορισμό για τις στερεότυπες

αντιλήψεις και ένα σύντομο συνοδευτικό κείμενο με σχετικές πληροφορίες χρήσιμες για σας και τους συμμαθητές σας. Κατόπιν να τα αναρτήσετε στο Wiki της τάξης.

(Για τη σύνθεση του ορισμού συμβουλευτείτε τη διεύθυνση:

<http://el.wiktionary.org/wiki/%CE%BF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>)

Φύλλο εργασίας – ρατσισμός

1. Παρακολουθήστε το βίντεο «Πορσελάνινο μονόκερως»

http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=dCAs_CyopMQ

και απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Τι χωρίζει τον μικρό Γερμανό από την Εβραιοπούλα;
2. Τι ενώνει τον μικρό Γερμανό με την Εβραιοπούλα;
3. Πώς αντιμετωπίζουν τα παιδιά τα σύμβολα (σβάστικά – κίτρινο αστέρι);
4. Ποιοι λόγοι ωθούν τον ηλικιωμένο πια γερμανό να επιστρέψει στο εβραϊκό σπίτι;

2. Το μοιραίο κρυφτό του ρατσισμού

- Μεσημέρι στο Παγκράτι. Ο Γιωργάκης παίζει με την Αννούλα και η μητέρα τους δουλεύει στο σπίτι. Τα παιδιά παρασυρμένα από το παιχνίδι χάνονται και η μάνα τρελαμένη ζητάει βοήθεια από την αστυνομία. Ξεσηκώνεται αμέσως όλη η γειτονιά. Ψάχνουν παντού, φωνάζουν δημοσιογράφους για να κάνουν τις περιγραφές των παιδιών. Ο επικεφαλής των ερευνών εισαγγελέας είναι δίπλα στη μάνα και της δίνει κουράγιο. Χτενίζουν όλη την περιοχή. Μια μέρα αργότερα βρίσκουν τα παιδιά ταλαιπωρημένα και φοβισμένα σε απόσταση δύο χιλιομέτρων από το σπίτι τους. Είχαν παγιδευτεί σε ένα αφύλαχτο φρεάτιο και δεν μπορούσαν να βγούνε...

- Μεσημέρι στην Ορεστιάδα. Ο Αχμέτ παίζει με τον Αιχάν. Τα παιδιά παρασυρμένα από το παιχνίδι χάνονται και η τσιγγάνα μάνα τρελαμένη ζητάει βοήθεια. Ανακρίνεται και «ομολογεί», δεν μιλάει καλά ελληνικά, είναι τρομοκρατημένη, φοβάται μήπως φταίει ο πατέρας. Ο πατέρας φυλακίζεται ενώ αρνείται τα πάντα. Η αστυνομία βρίσκει και συνεργούς. Κινητοποιούνται όλοι μέσα από τα γραφεία τους και τα τηλέφωνα τους. Ψάχνουν στα σύνορα. Η γειτονιά βλέπει τηλεόραση

ανατριχιασμένη. Ωσπου τα παιδιά πεθαίνουν από θερμοπληξία 100 μέτρα από το αστυνομικό τμήμα Ορεστιάδας και 40 μέτρα από την κεντρική πλατεία.

Αστυνομία, τηλεοπτικές εκπομπές ανεύρεσης επιζώντων, εισαγγελείς, δημοσιογράφοι βολεύτηκαν με το σενάριο ότι τα παιδιά πουλήθηκαν από τους «ρομά γονείς τους». Από κοντά και τα μέσα ενημέρωσης: «Τσιγγάνα μάνα πουλάει τα παιδιά της», «ο πατέρας πούλησε τα παιδιά με τον κουνιάδο», «κυκλώματα τσιγγάνων εκμεταλλεύονται μικρά παιδιά». Ολα αυτά μαζί με τις υστερικές φωνές αγανακτισμένων πολιτών. Των πολιτών εκείνων που σωπαίνουν όταν δίπλα τους κάποιος γονιός χτυπάει το παιδί του ή το κακοποιεί πάνω σε ένα μεθύσι ή ακόμα και το βιάζει. Η συλλογική αυτή σιωπή μπροστά στην «ιερή οικογένεια» δεν ισχύει όμως για τα παιδιά μεταναστών ή ρομά. Εκεί ξεφωνίζονται όλα. Ακόμα και μετά το θάνατο των παιδιών οι ηθικοί αυτουργοί του συλλογικού εγκλήματος επιμένουν στα κυκλώματα διακίνησης παιδιών και στα αστυνομικά θρίλερ για να μην υποχρεωθούν να ομολογήσουν ότι άλλο ένα ρατσιστικό έγκλημα διαπράχτηκε κάτω από τα μάτια μας. Αντί να κάνουν όλοι το προφανές, να τρέξουν, να ψάξουν τα δυο παιδιά που έπαιζαν, αντί να θυμηθούν την περίπτωση του Αλέξ, άρχισαν να ερευνούν τα σύνορα και να ενοχοποιούν τους γονείς. Οι αστυνομία απέσπασε ομολογία της μάνας, οι εισαγγελείς προφυλάκισαν τον πατέρα, οι οργανώσεις ψάχνανε τα διεθνή κυκλώματα, οι δημοσιογράφοι ζητούσαν αυστηρότερους νόμους και οι πολίτες έβλεπαν τηλεόραση αγανακτισμένοι με τη συμπεριφορά των τσιγγάνων γονιών.

Μέχρι που τα νεκρά παιδιά άρχισαν να μυρίζουν. Μια μυρωδιά που απλώθηκε σε όλη την Ελλάδα του ρατσισμού και της αδιαφορίας.

Ελευθεροτυπία, 21/6/2008

Πηγή: <http://www.iospress.gr/megalo2008/megalo20080621.htm>

Ανθρώπινα δικαιώματα:

<http://gr.youthforhumanrights.org/what-are-human-rights/videos/born-free-and-equal.html>

Χωρίς πατρίδα καμιά

Σε καιρούς οικονομικής ύφεσης και κρίσης, οι μειονότητες τίθενται στο στόχαστρο. Οι Ρομά, η μεγαλύτερη και πιο ευάλωτη μειονότητα της Ευρώπης, με πληθυσμό που ξεπερνά τα 10 εκατομμύρια σε όλες τις χώρες της γηραιάς ηπείρου, ήταν ανέκαθεν ένα εύκολο θύμα. Και ο διωγμός τους από το Γαλλικό κράτος το καλοκαίρι του 2010, ανακάλεσε στη μνήμη εποχές που θεωρούσαμε ότι είχαν παρέλθει ανεπιστρεπτί. Το «Χωρίς Πατρίδα Καμιά» καταγράφει τη φυγή τους από τη χώρα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του διαφωτισμού, ακολουθεί την πορεία τους πίσω στη Ρουμανία, τις προσπάθειές τους για να στήσουν εκεί μια ζωή από την αρχή, και τα αδιέξοδα που τους οδηγούν επανειλημμένα στον δρόμο της μετανάστευσης. Το «Χωρίς Πατρίδα Καμιά» είναι το χρονικό ενός λαού υπό διωγμό.

Διαβάστε το κείμενο «Το μοιραίο κρυφτό του ρατσισμού», παρακολουθήστε στιγμιότυπα από το βίντεο «Χωρίς πατρίδα καμιά» (από το 10^ο έως και το 15^ο λεπτό), <http://www.exandasdocumentaries.com/gr/documentaries/chronologically/2010-2011/163-without-homeland>, δείτε το βίντεο Ανθρώπινα δικαιώματα, άρθρο 2 της οικουμενικής διακήρυξης:

<http://gr.youthforhumanrights.org/what-are-human-rights/videos/born-free-and-equal.html>

και απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις:

Για ποιους λόγους πολιτισμένα ευρωπαϊκά κράτη μεταχειρίζονται δύο μέτρα και δύο σταθμά όσον αφορά την αντιμετώπιση των πολιτών τους;

Έχουν το δικαίωμα να προβαίνουν σε τέτοιες ενέργειες;

3. Αναζητήστε τους όρους ρατσιστής, ρατσισμός σε ηλεκτρονικά λεξικά (π.χ. *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής*

([\[language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/index.html\]\(http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/index.html\),](http://www.greek-</p></div><div data-bbox=)

<http://www.greek-language.gr/greekLang/index.html>

βικιπαίδεια

<http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A1%CE%B1%CF%84%CF%83%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>)

Ποια είναι η σημασία του όρου; Να συνθέσετε τον δικό σας ορισμό για τον ρατσισμό και ένα σύντομο συνοδευτικό κείμενο με σχετικές πληροφορίες χρήσιμες για σας και τους συμμαθητές σας.. Κατόπιν να τα αναρτήσετε στο Wiki της τάξης.

(Για τη σύνθεση του ορισμού συμβουλευτείτε τη διεύθυνση:

<http://el.wiktionary.org/wiki/%CE%BF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>)

Φύλλο εργασίας – μετανάστης

1. Νίκος Μπακόλας, «Η κάθοδος»

Αργότερα οι απόγονοί του θα έλεγαν πως είχε κατεβεί απ' την πατρίδα του, την Δάρδα, στη Θεσσαλονίκη σιδηροδρομικώς. Μα ό Νικόλας, που κρέμασε στον ώμο το δισάκι του με το μισό πλαστό ψωμί, μια χούφτα από μυτζήθρα και πέντε - έξι κρεμμύδια, κατηφόρισε με τα πόδια, μη ξέροντας και μη ρωτώντας τίποτα — αφού ούτε τον ένοιαζε πόσον καιρό θα περπατούσε (δε θα 'ταν ώρες, ούτε μέρες), κοιτάζοντας πάντα μπροστά του, αγναντεύοντας στο μάκρος, όπου τελειώναν τα βουνά ή ο κάμπος, με τον καημό να φτάσει τελικά στη θάλασσα, όχι γιατί την είχε πεθυμήσει — ούτε την είχε ξαναδεί — ή που της είχε αγάπη, αλλά γιατί ήταν σίγουρο ότι εκεί, στην αγκαλιά της θα 'βρισκε τη Σαλονίκη. Και έκανε όλον τον δρόμο περπατώντας. Μόνο που κάποιαν ώρα — ήταν μεσημέρι κι έκαιγε ο ήλιος στο κεφάλι του, τέλειωνε το δάσος κι απλωνόταν ένα πλάτωμα κατάχλωμο και θερισμένο — έπεσε πάνω στις γραμμές του τραίνου απροσδόκητα. Και από κει και πέρα δεν τις άφησε, ρωτώντας και μαθαίνοντας πώς — το 'θελε, δεν το 'θελε — θα τον κατέβαζαν στην πολιτεία. Και απ' αυτό μπορεί να βγήκε ότι κατέβηκε στη Σαλονίκη με το σιδηρόδρομο.

Μα ήταν ψέμα, φαντασία ή και σκέτη επινόηση των απογόνων του, που δεν τού έβρισκαν (δεν έβλεπαν από την ψευτοπερηφάνεια τους) τίποτε άλλο για να καυχηθούν στους γνώριμους που μάζευαν στις πληχτικές βεγγέρες τους. Γιατί ο Νικόλας έφτασε κατάκοπος και με τα πόδια πληγιασμένα από το περπάτημα, στα πρώτα, τα φτωχότερα εκείνα χάνια της Χρυσόπορτας, που τα προσπέρασε χωρίς να τα κοιτάξει, άγνωστος μεταξύ αγνώστων, πού τον περνούσαν πάνω σ' άλογα ή σε καμήλες, και το λιγότερο σε ταπεινά και μισοκοιμισμένα γαϊδουράκια, μωρό σχεδόν ανάμεσα σε άντρες με μουστάκια κι άγρια γένια, με βαριά σκοτεινιασμένα πρόσωπα

και σκονισμένα, ιδρωμένα και κατάκοπα, τούρκους, ρωμιούς, εβραίους κι αρμεναίους κι από χίλια δυο παράξενα μιλέτια. Και δεν ήταν ούτε στα δέκα του καλά - καλά.

Και κει στάθηκε και πήρε μια βαθειά ανάσα, λες και θα ξεκουραζότανε διά μαγείας, στάθηκε χωρίς να ξέρει πού, στην άκρη από την οχλαγωγή, αναποδογύρισε και το δισάκι, σαν να ήτανε το σύνθημα του τελειωμένου ταξιδιού, ετίναξε τα ψίχουλα, το χόρτο και δυο μέρμηκες και το καθάρισε, λες και υπήρχε λόγος. Κι ύστερα αναζήτησε ένα δέντρο, σα να ήτανε ακόμη μες στο δάσος ή στον κάμπο, ζήτησε μια ερημιά, μια τρύπα, που τη βρήκε ψάχνοντας και ξάπλωσε. Νηστικός και μ' όλα του τα ρούχα να τον πνίγουν μες στο χρώμα τους.

Ήταν το μόνο που μπορούσε πια, που σκέφτηκε, που χρειαζόταν. Μα ακόμα έφεγγε η μέρα: κάρα, καβαλάρηδες και πεζοπόροι, ζητιάνοι, γυρολόγοι και σακάτηδες γυρνοβολούσαν πέρα - δώθε, άλλοτε σπρώχνοντας και άλλοτε μιλώντας, άνθρωποι μες στα πόδια των αλόγων, σκύλοι και γάτες, πρόβατα και πετεινάρια μες στα πόδια των ανθρώπων, ένας ντουνιας πολύχρωμος, πολύφωνος κι ασήκωτος, που βάραινε τα μάτια του και που του θόλωνε τ' αυτιά, που ζάλιζε και ζαλιζότανε, σα να 'ταν να χαθεί, να σβήσει απ' τη μια στιγμή στην άλλη και να γίνει βούισμα και λάμψη, μια ζάλη και μια γλύκα που του έλεγε, κοιμήσου. Και ύστερα σκοτάδι... Όμως έφεγγε η μέρα και αν έγερνε ό ήλιος έφεγγε ακόμη, που μεγάλωνε σκιές και αντιθέσεις, και χτυπούσε λες συναγερμό — μη προλάβει η νύχτα τίποτε ατέλειωτο μισό — κι αύξαινε τη βουή, ήχους και θόρυβους λογής - λογής, ανθρώπων, ζώων και πραγμάτων. Κι έτσι κρατούσε ζωντανό τον κόσμο, κατάκοπο μα αεικίνητον, κάτι που ήταν άγνωστο για τον Νικόλα. Και που έμεινε άγνωστο για μιαν ημέρα ακόμη — εκείνη.

Γιατί όταν ξανάνοιξε τα μάτια του ήτανε χάραμα, μια άλλη μέρα. Θα πρέπει κάποιος να τον κλώτσησε, ή να τον φώναξαν, γιατί τινάχτηκε απότομα, αγριεμένος κι έκπληκτος. Μα ήταν μόνος με το δέντρο, ένα μόνο δέντρο (ό,τι ίσα - ίσα του χρειάζονταν) ταπεινό, ξεμαδημένο, με το φύλλωμα σταχτί από το χρώμα, που το

σκέπαζε με υπομονή ποιος ξέρει πόσους μήνες με αναβροχιά, σιγανά και ύπουλα, λες και του είχε κηρυγμένο πόλεμο σιωπηλό και υστερόβουλο, τον δίχως λόγο. Ήταν μόνο, μόνος και αλαφιασμένος και τριγύρω ερημιά και σιωπή, σχεδόν σκοτάδι. Λοιπόν, θα πρέπει να 'ταν όνειρο, βραχνάς, κακό σημάδι και τον τίναξε — άλλο τί να σκεφτεί; Και ξανακάθισε.

Δεν ήθελε να κοιμηθεί, δεν το μπορούσε. Η ψύχρα της αυγής τον έκανε να ξανασηκωθεί· θα έπρεπε να βηματίσει πέρα - δώθε, ίσως και να τρέξει. Όμως στεκότανε και κοίταζε όσο μπορούσε μες στο άτονο το χάραμα, στο φως των τελευταίων άστρων· τριγύρω του μια χέρσα αλάνα, μια τόση δα, κλεισμένη από παντού με χτίσματα χωρίς παράθυρα, γιατί ήτανε το πίσω μέρος, εκεί που ίσως άφηναν τα ζώα τους, που ρίχναν τ' άχρηστα και τα σκουπίδια. Λοιπόν, δεν θα 'πρεπε να ξαναρθεί να κοιμηθεί εδώ, δεν ήτανε η πολιτεία που ζητούσε, που του τάξανε, που έψαχνε ολόκληρο το καλοκαίρι περπατώντας, κάνοντας θελήματα, δουλεύοντας, μη κλαίγοντας, μονάχα καταπίνοντας σα μια ξερή γωνιά από την κόρα του προχθεσινού ψωμιού την πίκρα του, της μάνας του τη θύμηση, ακόμη και του γέρου του το άγριο ξεπροβόδισμα: «φοβάσαι τη δουλειά» του έλεγε «και φεύγεις» — κι άλλο τίποτα.

Μα ποιιά δουλειά και πού στην πέτρινη πατρίδα, που ήτανε ολόκληρη των αλλονών, όπου σε μία λάκα από βράχο φέρναν και σώριαζαν το χώμα απ' αλλού, για να φυτρώσουν τρεις καλαμποκιές και να πηγαίνουν με τη μάνα του να τις φυλάγουν όλη μέρα τούτες τις λακκούβες, μη τύχει και τα ξεριζώσει τα φυντάνια κάποιο ζωντανό, μη τύχει και ξεθάψουνε τους σπόρους τα πετούμενα. Και κει καθόταν πάνω στη φιλόξενη την πέτρα η μητέρα του κι εκείνος πλάι - πλάι, δίχως να μιλούν, μόνο αγναντεύοντας στο βάθος και στο πλάτος, ψάχνοντας μία απόκριση στην πείνα τους, στο πώς θα τη γελάσουν, ή άλλοτε μαζεύοντας ξερόκλαδα («δουλεύοντας» θα έλεγαν και θα γελούσαν πικραμένα), μασώντας χόρτα του βουνού που τα 'ξεραν, πριν νι προλάβουν να ζεματιστούν και να περιχυθούν με ξύδι, ν' αποβάλουν την πικρίλα τους, να τους χορτάσουν.

Κάποτε η μάνα έφευγε· ήτανε δυο αδέρφια ακόμη — το ένα στα φασκιά — ήταν και ο πατέρας που όλο γκρίνιαζε, που ήθελε να γίνονται όλα στην ώρα τους, «σαν τους καλούς νοικοκυραίους» έλεγε κρατώντας το πιρούνι του σα σκήπτρο, που ο Νικόλας δεν τους ήξερε και δεν τους είχε δει ποτέ του — μπορεί να πήγαιναν απ' άλλους δρόμους και να μη βρισκότανε ποτέ μπροστά τους. Μα ποια δουλειά; Ξανασκεφτόταν τώρα. Θυμόταν το παιδί που κάθονταν μονάχο μες στην ερημιά για να φυλάει μες στις πέτρες τις λιγνές καλαμποκιές και να κοιτάει πέρα στα περβόλια που πρασίνιζαν προκλητικά, όπου θα πρέπει να ευωδιάζαν και να σε χόρταιναν στον ύπνο και στον ξύπνο σου· όμως ήταν των μπέηδων, του έλεγαν, και είχαν τους μπεχτσήδες, σκύλους άγριους ή σκληροπέτσικους δραγάτες που σ' άφηναν μονάχα ν' αγναντεύεις από μακριά, ίσως γιατί δεν το μπορούσαν να σε διακρίνουν μες στα βράχια, τόσο βάθος, μάλιστα αν τύχαινε να ήσουν στα δέκα σου ή πιο μικρός ακόμα. Γιατί ήταν όλα αυτά «έπιτουρκίας» όπως αφηγιότανε αργότερα.

«Κι από ποιο χωριό κατέβηκες;» θα τον ρωτούσαν. Μα δεν θα ήξερε τι να τους πει· δεν είχανε χωριό που κατοικούσαν, δεν ήτανε γραμμένοι πουθενά για μόνιμα — μια καλύβα κάτω απ' τη ρίζα του μεγάλου βράχου κι ύστερα μια άκρη από ρεματιά και μια ξένη στάνη και αργότερα πιο κάτω, έξω απ' το τσιφλίκι κάποιου μπέη κι απ' τη μυρουδιά του — πάντα έξω· όμως ρίζωμα κανένα (πέτρα που κατρακυλά δεν πιάνει ρίζα, έλεγε ο πατέρας αυτοκρίνοντας), πίσω από κάποια ξένα γίδια και χωρίς γεννήματα. Κι είπε ο Νικόλας, έτσι, από μέσα του, έχουμε και έχουμε κατρακυλήσει, ας τραβήξω για τη Σαλονίκη μήπως και ριζώσω.

Κάτω απ' το δέντρο έρχεται σιγά - σιγά και στρώνεται το φως της μέρας κι έχει αρχίσει, δίχως να το καταλάβει το παιδί, μια οχλαγωγιά· πρέπει να 'ναι από τη μεριά του δρόμου, από κει που θα ανοίγουν τα παράθυρα ετούτων των σπιτιών. Κάποτε ακούγεται και μια τσιρίδα, μοιάζει με γυναίκα που τη δέρνουνε (όπως σήκωνε το χέρι ο πατέρας οργισμένος ανεξήγητα, μα δεν άκουγε το κλάμα το παιδί, μόνο έβλεπε τη μάνα όλο ράχη, όλο πιο σκυμμένη στα «χωράφια» τους και κατόπι

έτρεχε κι εκείνο και εσκάλιζε το χόμα — δάχτυλα με δάχτυλα χαϊδεύοντας τη μάνα — λες και είχανε λουλούδια ή μυριστικά διάφορα να καλλιεργήσουν κι έπρεπε να είναι δίχως χόρτα και ζιζάνια, ούτε μια αγκίδα)· ύστερα πληθαίνουν οι ήχοι, μοιάζει να ξυπνιούνται αναμεταξύ τους, να ξυπνούν την πολιτεία ή τη γειτονιά και να παίρνουνε τον δρόμο για ποιος ξέρει πού. Τότε λέει ήρθε η ώρα, από μέσα του, και περνώντας το δισάκι του στον ώμο δίχως κόπο, βγαίνει το παιδί από το χάλασμα του φράχτη κι απαντιέται με την πολιτεία, πεινασμένο για να τη γευτεί.

Και τη γεύεται καλά πενήντα χρόνια, νιώθει και τη γλύκα και την πίκρα της, μα μια μέρα — τότε που νομίζει ότι είναι τέλος — παίρνει πάλι τα βουνά, να ξανασυναντηθεί μπορεί με τα χωράφια του. Όμως ήταν άλλος κόσμος πια και κείνος άλλος άνθρωπος, άλλη η πεθυμιά του. Και ξαναγυρίζει στη Θεσσαλονίκη, τούτη τη φορά πραγματικά με σιδηρόδρομο κι απογοητευμένος — κι από τούτο. Μα στο μεταξύ τα χρόνια έγιναν πολλά· οι κακές ανάμνησες, οι εφιάλτες.

Διαβάστε το κείμενο, συζητήστε μεταξύ σας και απαντήστε στις ερωτήσεις:

Ο Νικόλας είναι μετανάστης στην ίδια του τη χώρα (εσωτερικός μετανάστης).

1. Ποιοι λόγοι τον ανάγκασαν να μεταναστεύσει;
2. Με ποιον τρόπο και σε ποια κατάσταση έφτασε στη Θεσσαλονίκη;
3. Ποια ήταν η πρώτη εντύπωση από την «πολιτεία»;
4. Με ποιον τρόπο, θα διηγούνται μετά από χρόνια οι απόγονοί του πως έφτασε και γιατί;
5. Μετά από πενήντα χρόνια επισκέπτεται τη γενέτειρά του και ξαναγυρίζει στην Θεσσαλονίκη «πραγματικά με σιδηρόδρομο κι απογοητευμένος». Πού νομίζετε ότι οφείλεται αυτή η απογοήτευση; Ποιον τόπο νομίζετε ότι θεωρεί ο Νικόλας πατρίδα;

2. Στην Αμερική – Βρωμοέλληνες - ΗΠΑ no rats...

Ακούστε το τραγούδι «Στην Αμερική» (στίχοι-μουσική Θ. Παπακωνσταντίνου),

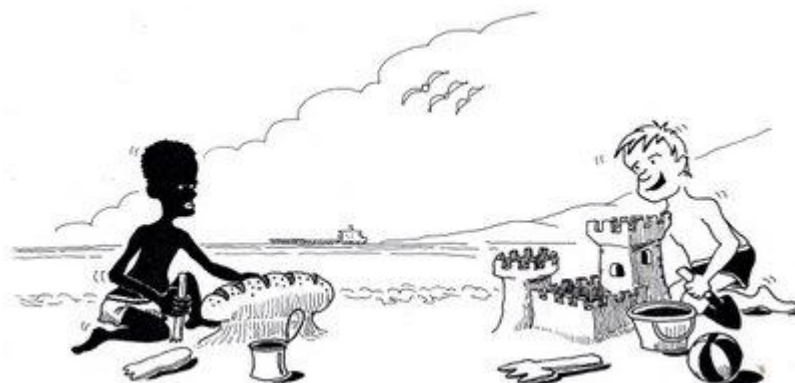
<http://www.youtube.com/watch?v=a8uxqzokc0w>

παρακολουθήστε και τα 5 πρώτα λεπτά από το ντοκιμαντέρ του Σ. Κούλογλου *Βρωμοέλληνες* <http://www.youtube.com/watch?v=IE49kaB8wRQ>, συζητήστε μεταξύ σας και απαντήστε στις ερωτήσεις:

1. Ποιοι λόγοι ανάγκαζαν τους Έλληνες να μεταναστεύσουν;
2. Με ποιον τρόπο και σε ποια κατάσταση έφταναν συνήθως στην Αμερική;
3. Ποια ήταν η πρώτη εντύπωση από το «Νέο κόσμο»;
4. Ποιες εργασιακές συνθήκες είχαν εκεί να αντιμετωπίσουν;
5. Πώς τους φέρνονταν οι ντόπιοι;

3. Παρακολουθήστε το ντοκιμαντέρ *Ξένοι στην ίδια πόλη*

www.edutv.gr/deyterobathmia/videos/31-diapolitismiki-ekapaidefsi/ (από το 2^ο ως το 10^ο λεπτό), αντλήστε στοιχεία από τη γελοιογραφία του Γ. Γερούλια και απαντήστε στις ερωτήσεις:

1. Για ποιους λόγους αποφάσισαν να μεταναστεύσουν τα παιδιά;
2. Ποια προβλήματα αντιμετωπίζουν;
3. Τι όνειρα κάνουν για το μέλλον;

4. Αναζητήστε τους όρους μετανάστης/μετανάστευση και τη σημασία τους σε ηλεκτρονικά λεξικά (π.χ. *Βικιλεξικό*, *Βικιπαίδεια*, *Λεξικό Τριανταφυλλίδη* <http://www.greek-language.gr/greekLang/index.html>) και συνθέστε τον δικό σας ορισμό για την έννοια μετανάστης και, αν θέλετε, σύντομο συνοδευτικό κείμενο με σχετικές πληροφορίες χρήσιμες για σας και τους συμμαθητές σας. Κατόπιν να αναρτήσετε το πόνημά σας στο Wiki της τάξης.

Φύλλο εργασίας – πρόσφυγας

1.

Τα στρατόπεδα καραντίνας

Για τους πρόσφυγες που έρχονταν από πολύ μακριά, επομένως μετά τον πανικό, μια κι έφταναν αρκετόν καιρό αργότερα, τους Πόντιους, Καυκάσιους, Καππαδόκες, δημιουργήθηκαν στρατόπεδα καραντίνας, λοιμοκαθακτήρια διάφορα, στο Καραμπουρνάκι, Κερατσίνι, Μακρόνησο, όπου τους κρατούσαν απομονωμένους με άγρια συρματοπλέγματα και γεμάτα όπλα, επί μήνες και μήνες, μέσα σε άθλιες σκηνές, ώσπου να βεβαιωθούν ότι έπαψε κάθε κίνδυνος για μεταδοτικές αρρώστιες ανατολίτικες, που δήθεν οι εδώ δεν είχαν. Όσο κι αν τα μέτρα εκείνα ήταν δικαιολογημένα, η εγκατάλειψη και η αθλιότητα ήταν εντελώς αδικαιολόγητη και εξαιρετικά εύγλωττη ως προς τα αισθήματα των αφεντικών, που εντούτοις έφταιγαν για τα πάντα. Πέθαναν πάρα πολλοί εκεί στα στρατόπεδα μέσα, που πραγματικά έμειναν γερά φραγμένα για τους ανθρώπους, όχι όμως και για τα κουνούπια, τους ανωφελείς κώνωπες. Οι παρθενοικοί μα τόσο πια εξασθενημένοι οργανισμοί αυτών των προσφύγων άρπαζαν το μικρόβιο της ελονοσίας, κάτι που τους ήταν ολότελα άγνωστο. Και για πολλούς άρχισε η κατρακύλα.

Από την ανατολή γυροφέροντας προς τη δύση είναι οι προσφυγικοί συνοικισμοί: Αρετσού, Καλαμαριά, Νέα Κρήνη, Τούμπα, Τριανδρία, Σαράντα Εκκλησιές, Άγιος Παύλος, Συκιές, Νέα Βάρνα, Νεάπολη, Σταυρούπολη, Πολίχνη, Νέα Ευκαρπία, Επτάλοφος, Νέα Μενεμένη, Αμπελόκηποι, Νέο Κορδελιό, Ξηροκρήνη, Νέα Μαγνησία και άλλοι μικρότεροι, βέβαια.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ «Η ΠΑΡΕΛΑΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ»

από το βιβλίο «ΤΟ ΔΙΚΟ ΜΑΣ ΑΙΜΑ»

Εκδόσεις ΚΕΔΡΟΣ

στο Καράμπουρνο

Εκεί στο οχυρωμένο, πάντοτε, Καράμπουρνο, τη Μαύρη Μύτη, είχαν οι ελληνικές αρχές στήσει την καραντίνα και τα στρατόπεδα για τους πρόσφυγες. Πόντιους και Μικρασιάτες, το Είκοσι Δύο. Κόσμος και κοσμάκης, τουρκομερίτες και τουρκόγλωσσοι ακόμα Γιουνάνιδες, διέσχισε στεριές και θάλασσες, γλίτωσε από το μαχαίρι, και ήρθε για ν' αφήσει την τελευταία του πνοή εδώ, κάτω από πλούσιο παλιοελλαδίτικο βρισίδι.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ “ΜΕ ΤΑ ΣΗΜΑΔΙΑ ΤΗΣ ΑΠΑΝΩ ΜΟΥ”

από το βιβλίο “ΤΟ ΔΙΚΟ ΜΑΣ ΑΙΜΑ”

Εκδόσεις ΚΕΔΡΟΣ

«...τίτλος ανυποληψίας το «πρόσφυγας»...»

«Είμαστε Έλληνες όσο κι εδώ. Αλλά με το «πρόσφυγες» μας ξεχώρισαν, μας τοποθέτησαν στο περιθώριο της κοινωνίας και κοντέψαμε να ξεχάσουμε τις ήμαστε. Ήταν τίτλος ανυποληψίας το «πρόσφυγας», πώς να σας το πω. Μόνο όταν πιάσαμε στα χέρια μας τον κόπο μας και κάναμε δικό μας σπίτι, όταν έγιναν γνωστοί οι Κόντογλου, Βαλσαμάκης, Βενέζης, οι επιστήμονες μας κι έτρεχαν σ' αυτούς οι ντόπιοι να τους συμβουλευτούν, τότε το "πρόσφυγας", δεν μας ένοιαζε. Τιμή μας, που αν και μας ήθελαν πρόσφυγες, εμείς τα είχαμε καταφέρει» (μαρτυρία Π. Καλαϊτζή).

Άννα Παναγιωταρέα, «ΟΤΑΝ ΟΙ ΑΣΤΟΙ ΕΓΙΝΑΝ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ», ΕΚΔ. ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ ΘΕΣ/ΚΗ 1994

Διαβάστε τα παραπάνω κείμενα, συζητήστε μεταξύ σας και απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Πώς περιγράφει ο Γ. Ιωάννου τη ζωή των προσφύγων της Μικρασιατικής καταστροφής;

2. Ποιας υποδοχής φαίνεται πώς έτυχαν οι πρόσφυγες από τους ντόπιους και γιατί;

2.

A. Η Σύμβαση του 1951 για το καθεστώς των Προσφύγων

Η διαδικασία για την ανάπτυξη ενός σώματος διεθνών νόμων και συμβάσεων για τους πρόσφυγες ξεκίνησε στις αρχές του 20ου αιώνα υπό την αιγίδα της Κοινωνίας των Εθνών (του προπομπού των Ηνωμένων Εθνών). Η διαδικασία ολοκληρώθηκε το 1951 όταν μια Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών αφιερωμένη στο θέμα των προσφύγων υιοθέτησε τη Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων. Από το 1952, όπου η Δανία ήταν η πρώτη χώρα που προσυπέγραψε τη Σύμβαση, 140 έθνη έχουν υιοθετήσει τη Σύμβαση.

Η Σύμβαση του 1951 (με το επακόλουθό της Πρωτόκολλο 1967, όπου απαλείφθηκαν οι γεωγραφικοί και εποχιακοί περιορισμοί της Σύμβασης) είναι το σημαντικότερο νομικό κείμενο για την εφαρμογή αρχών στη μεταχείριση προσφύγων. Καθώς εμπνέεται από τη Σύμβαση για τους Πρόσφυγες του 1933 και την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του 1948, η Σύμβαση του 1951, με έναν ευρύ ορισμό της έννοιας πρόσφυγας, προβλέπει την ελευθερία άσκησης της θρησκείας και την παροχή θρησκευτικής εκπαίδευσης στα παιδιά των προσφύγων, παρέχει πρόσβαση στα δικαστήρια, στη βασική εκπαίδευση και στις κοινωνικές παροχές. Σε ό,τι αφορά την κατοικία και την εργασία, η Σύμβαση κηρύσσει ότι ο πρόσφυγας πρέπει να αντιμετωπίζεται το λιγότερο όπως όλοι οι άλλοι ξένοι της χώρας.

Η Σύμβαση συνιστά ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα στη μεγάλη μάχη για την χωρίς διακρίσεις εφαρμογή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, και έχει αναγνωριστεί ως μια αρχή της διεθνούς διπλωματίας.

Πηγή: Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες. Για περισσότερες πληροφορίες απευθυνθείτε στην ιστοσελίδα της: www.unhcr.org

Β. Πρόσφυγες λέγονται:

- Όσοι έχουν υποφέρει από παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους.
- Όσοι έχουν περάσει από τα σύνορα ζητώντας από άλλη χώρα ασφάλεια από τους διωγμούς.
- Όσοι αντιμετωπίζουν πιθανή θανατική ποινή, βασανιστήρια ή άλλη βία σε περίπτωση που γυρίσουν στην πατρίδα τους.
- Όσοι θα γυρνούσαν στην πατρίδα τους αμέσως μόλις μπορούσαν, αλλά δεν μπορούν από το φόβο ότι θα χάσουν τη ζωή τους.
- Καθημερινοί άνθρωποι, άνδρες, γυναίκες, παιδιά που αναγκάστηκαν να πάρουν μέτρα απελπισίας για να σώσουν τη ζωή τους.

Πηγή: Διεθνής Αμνηστία Αυστραλίας- www.amnesty.org.au

ΠΡΟΣΦΥΓΑΣ [Active Member](#)

<http://www.youtube.com/watch?v=A4LiVj5jaDg>

Κοιτάω ξανά τριγύρω και όλα μοιάζουν ξένα
και να τα αγγίξω δε μπορώ είναι καλά κρυμμένα,
κοιτάω τα σύννεφα και σκέφτομαι ταξίδια,
μα χωρίς φως όλα τα γκρίζα στη ψυχή μου είναι ίδια.
Γι' αυτό τα μάτια χαμηλώνω προς τη γη
και σε καλό μου πάλι να μου βγει,

γιατί κι αυτό το χόμα τώρα που πατάω
δε φταίω εγώ δε μ' έμαθαν να τ' αγαπάω.
Μονάχα σύμβολα τριγύρω και εικόνες
μασόνοι στο σκοτάδι να στήνουνε κανόνες
μια έμμονη ιδέα και μια φοβία
μήπως ποτίσει το μυαλό μου με στημένη βία.
Λόγια πολλά και δεν αντέχω πια
- που είναι η πατρίδα μου εκείνη η γλυκιά
που έχει στη πέτρα χαραγμένο λέει το φως
λες να την ξέχασε για πάντα ο θεός.
Και νιώθω πρόσφυγας εδώ που έχω γεννηθεί
σα τους προγόνους μου εδώ έχω στηθεί
για να ξεπλύνω τύψεις και υποσχέσεις να εκπληρώσω
πόσο ακόμα θα πληρώσω.

Όλα κρατάν καλά κι ο πόνος μεγαλώνει
κι ο φόβος το όνειρό μου συνέχεια πληγώνει
κάνοντας ακόμα πιο βαριά τη μοναξιά μου
στον τόπο αυτό που δανεική είναι κι η χαρά μου.
Στο τόπο αυτό που τα δάκρυα μοιάζουν δώρα
και σκεπασμένη μένει η αλήθεια από το τώρα
ακούω πολλούς να νοιάζονται για μένα
μα όλα τα λόγια πάντα μένουνε θαμμένα.
Γιατί οι σκιές είναι τριγύρω μου πολλές
να βασανίζουν το μυαλό μου με το χθες
γνωστές εικόνες παλιές ελπίδες
μητέρα η πατρίδα κι ας μην την είδες.
Κι ας μη σ' αγκάλιασε ποτέ κοντά της έλα

κλείσε τα μάτια στα χτυπήματα και γέλα
είναι ιερός μας λένε πάντα ο σκοπός
και για να νοιώσουμε το φως.
Πρέπει να κάνουμε συνέχεια υπομονή
για ένα μέλλον λέει καλό που θα φανεί
μα τους βαρέθηκα όλους που να 'ναι ο θεός,
λες να 'ναι πρόσφυγας κι αυτός.

Έχω σημάδια προσφυγιάς και το γλυκό φιλί γιαγιάς στο μέτωπό μου.
Έχω τον πόνο αδελφό και ένα όνειρο κρυφό για φυλακτό μου.
Κάτω απ' τον ήλιο χωρίς φως, για μένα γκρίζος ο ουρανός κι όμως υπάρχω.
Παίρνω κουράγιο τραγουδώ, για όλα αυτά που αγαπώ χωρίς να τα 'χω.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΟ ΝΑ ΑΝΑΖΗΤΑΣ ΑΣΦΑΛΗ ΤΟΠΟ ΝΑ ΖΗΣΕΙΣ

<http://gr.youthforhumanrights.org/what-are-human-rights/videos/right-to-see-a-safe-place-to-live.html>

Επεξεργαστείτε τα παραπάνω κείμενα, συζητήστε μεταξύ σας και απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Ποια είναι τα πιο σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες στις σύγχρονες δημοκρατικές χώρες;
2. Ποια είναι τα κυριότερα δικαιώματα των προσφύγων;
3. Αφού οι πρόσφυγες έχουν δικαιώματα, τι εμποδίζει τις σύγχρονες κοινωνίες να τα κάνουν αποδεκτά;

Συμβουλευτείτε ηλεκτρονικά λεξικά (π.χ. το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%C

<http://el.wiktionary.org/wiki/%CF%80%CF%81%CF%8C%CF%83%CF%86%CF%85%CE%B3%CE%B1%CF%82%85%CE%B3%CE%B1%CF%82> &dq,

το Βικιλεξικό

<http://el.wiktionary.org/wiki/%CF%80%CF%81%CF%8C%CF%83%CF%86%CF%85%CE%B3%CE%B1%CF%82>, και μαζί με όσα αποκομίσατε από τη μελέτη των παραπάνω κειμένων προσπαθήστε να συνθέσετε τον δικό σας ορισμό του όρου πρόσφυγας και ένα σύντομο συνοδευτικό κείμενο με σχετικές πληροφορίες χρήσιμες για σας και τους συμμαθητές σας. Κατόπιν να αναρτήσετε το πόνημά σας στο Wiki της τάξης.

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το σενάριο ή τμήματά του θα μπορούσαν να αποτελέσουν χρήσιμο υλικό για σχεδιασμό project, μετά βέβαια τις απαραίτητες μετατροπές. Θα μπορούσε επίσης να χρησιμοποιηθεί κατά την εκπόνηση πολιτιστικού προγράμματος με το ίδιο ή παρεμφερές θέμα.

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Κατά την εφαρμογή αυτού του σεναρίου συνάντησα δυσκολία μόνο κατά το προτελευταίο δίωρο (8^η -9^η διδακτική ώρα), όταν συνάντησα την άρνηση αρκετών μαθητών να συνεχίσουν να εργάζονται. Το επόμενο δίωρο, όμως, δε δόθηκε συνέχεια και όλοι οι μαθητές συμμετείχαν.

Πρόβλημα επίσης αντιμετώπισα με τον αποκλεισμό από τη σύνδεση στο διαδίκτυο του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, με αποτέλεσμα να μην μπορούν οι μαθητές να κάνουν απευθείας αναρτήσεις στο Wiki.

Αντιμέτωπισα πρόβλημα στον χρόνο (ξεπέρασα τον αρχικό σχεδιασμό κατά μία ώρα) για τους λόγους που εξηγώ μετά το πρώτο δίωρο (αλλαγή στον χώρο: από την αίθουσα εκδηλώσεων στο υπόγειο του σχολείου, μειωμένη διάρκεια της 6^{ης} και 7^{ης} διδακτικής ώρας).

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αδαλόγλου, Κ. 2007. *Η γραπτή έκφραση των μαθητών. Προτάσεις για την αξιολόγηση και τη βελτίωσή της*. Αθήνα: Κέδρος.

Κόμης, Β. & Κ. Ντίνας. 2011. Μελέτη για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της γλώσσας και της λογοτεχνίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Γενικό πλαίσιο και ιδιαιτερότητες. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Κορδάκη, Μ. & Χ. Σιέμπος. 2010. Χρήση της συνεργατικής μεθόδου Jigsaw για τη μάθηση βασικών εννοιών γλωσσών προγραμματισμού. Στο «*Διδακτική της πληροφορικής*», Πρακτικά 5ου Πανελληνίου Πανελληνίου Συνεδρίου (Αθήνα, 9-11/4/2010).

http://www.etpe.gr/files/proceedings/25/1273085533_kordaki-siebos.pdf

[30.10.2012].

Κουτσογιάννης, Δ. 2010. Η εισαγωγή των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων. ΤΠΕ και γραμματισμός. Στο *Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης. Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Αξιοποίηση και Εφαρμογή των ΤΠΕ στη Διδακτική Πράξη, τόμος 3: Κλάδος ΠΕ02*, 16-48. 1^η έκδοση. Πάτρα: ΕΑΠΥ.

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης. Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32ης συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας του Α.Π.Θ.*, 208-222. Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ.

Κουτσογιάννης, Δ. & Μ. Αλεξίου. 2012. Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Κουτσογιάννης, Δ., Μ. Παυλίδου & Ι. Χαλισιάνη. 2011. Μελέτη για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: γενικό πλαίσιο και ιδιαιτερότητες. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/p3.1.2_glwssa_bthmia.pdf [15.11.2010].

Pammenter, D. 2012. *Το κοινωνικό θέατρο ως πολιτισμική δράση για την εκπαίδευση και τη μεταμόρφωση*. Σημειώσεις από βιωματικό εργαστήριο στο πλαίσιο της 5^{ης} συνάντησης για το κοινωνικό θέατρο (Θεσσαλονίκη, Οκτώβριος 2012).